

Skolas ilgtspējīgai **sabiedrībai**

Pārveidosim sabiedrību kopā

Mācību programma skolas un vietējās kopienas sadarbībai

SATURS

I.	Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai – ievads	1
II.	Metodoloģija un pedagoģiskā pieeja	2
III.	Kā izmantot projekta mācību materiālus?	5
IV.	Mācību programma	7
V.	Projekta dalībnieku atsauksmes	16
PIELIKUMS I.	Idejas aktivitātēm	18
PIELIKUMS II.	Idejas izvērtējumam	61

Jēdziens “kopiena” Latvijas kontekstā saprotams kā vietējo novadu, pašvaldību sabiedrība. Tā var būt arī kāda konkrēta sabiedrības daļa, kuru vieno kopīgas intereses, piemēram, sports, mūzika u.c.

I. Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai – ievads

Projekta “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” ietvaros tikai izveidoti uz klimatu pārmaiņu izaicinājumiem orientēti starpdisciplināri mācību materiāli. To būtība ir izturētspējas jēdziens, bet mērķis attīstīt skolēnu un vietējās apkārtnes izturētspēju pret klimata pārmaiņām. Materiāli ir veidoti, pamatojoties uz mācīšanās vidē principiem.

Projekts “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” ir vērsts uz kompetenču attīstību. Tā ietvaros tika izveidoti mācību materiāli, kuri ir pietiekami elastīgi, lai ikviens skolotājs tos varētu izmantot dažādos veidos. Projekta mācību mērķis ir: “Veicināt skolēnu izpratni par globāliem izaicinājumiem un kopienas izturētspējas jēdzienu, kā arī mudināt skolēnus veikt pašiem savu ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā atbilstoši viņu kopienu vajadzībām.”

Projekta mācību rezultāti:

- Skolēns izprot kopienas izturētspējas jēdzienu;
- Skolēns sadarbojas ar citiem, lai identificētu un apkopotu atbilstošās zināšanas;
- Skolēns izstrādā un apsver vietējās kopienas reakciju uz globālajiem izaicinājumiem;
- Skolēns aktīvi iesaistās savas kopienas izturētspējas iniciatīvās.

Šis materiāls pedagogus nodrošina ar nepieciešamo informāciju, lai ieviestu un adaptētu metodoloģiju savās mācību stundās vai ārpus klases aktivitātēs. Piedāvātās aktivitātes ir tikai kā piemēri iespējamajām nodarbībām. Izstrādātā metodoloģija ir pietiekami elastīga, lai to varētu izmantot dažādos veidos. Šajā materiālā apkopoti padomi un rekomendācijas, kuras veidotas, pamatojoties uz sešu valstu projekta gaitā veikto izmēģinājumu pieredzi.

“Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” ir multikulturāls Comenius projekts, ko finansēja Eiropas Savienības Mūžizglītības programma. Projekts ilga trīs gadus (2013. gada novembris – 2016. gada oktobris). Līdztekus projekta partneriem (skatīt zemāk), projektā, ieguldot savas zināšanas un pieredzi, iesaistījās dažādas ieinteresētās personas: pedagoģijas eksperti, vides izglītotāji, mācību satura eksperti, izglītības iestāžu, vides un ilgtspējības organizāciju, pašvaldību u.c. iestāžu pārstāvji.

Dalībnieki:

Koordinators:

Zinātņu Biedrība “Aranzadi” (Spānija): www.aranzadi.eus

Partneri:

VIA Universitātes koledža (Dānija): www.viauc.dk

Olginates pašvaldība (Itālija): www.comune.olginate.lc.it

Cultivate Living and Learning (Īrija): www.cultivate.ie

Bērnu Vides Skola (Latvija): www.videsskola.lv

Dabas pētīšanas centru apvienība (FSC) (Lielbritānija): www.field-studies-council.org

www.schools-for-resilience.eu

II. Metodoloģija un pedagoģiskā pieeja

Mācību materiāli ir veidoti, pamatojoties uz metodoloģiju, kura ietver piecus posmus:

1. posms

Iesaistīšana (Noskaidrošanas posms): Audzēkņi pēta savu kopienu, apzina tās izaicinājumus, kā arī savus un kopienas resursus, un vērtības. Sadaloties grupās, skolēni izvēlas tematu, kuru vēlas izpētīt padziļināti.

2. posms

Izpēte (Izpētes posms): Sadarbībā ar kopienu skolēni pēta interesējošo jautājumu, mēģina izprast tā būtību un apzina plašāku viedokļu spektru.

3. posms

Analīze (Analīzes posms): Skolēni pārdomā izpētes rezultātus, apsver, kā vislabāk reaģēt uz atklātajiem izaicinājumiem.

4. posms

Darbība (Īstenošanas posms): Kopienā un kopā ar to īsteno nelielus projektus kopienas izturētspējas paaugstināšanai.

5. posms

Kas varētu mainīties? (Pārdomu posms): Izanalizē īstenoto pasākumu rezultātus: kas izdevās, ko nākamreiz darīt citādāk, kā publiskot rezultātus. Ar kādiem izaicinājumiem būs jāsaskaras nākotnē?

Projekta metodoloģiju ir iespējams iztēloties kā ciklisku ceļojumu (skat. 1.att.). Skolotājs pats nosaka, kāda būs secība, - vai skolēniem nepieciešams atkārtot kādu posmu vairākas reizes. Katram posmam ir noteikti mācību mērķi un sasniedzamie rezultāti. Tie ir aprakstīti Mācību programmā (4.nodaļa).

Projekta ietvaros tika izveidots **aktivitāšu ideju** krājums katram posmam. Tajā ir apkopoti arī ieteikumi metodes izmantošanai, kas veidoti, pamatojoties uz sešu Eiropas valstu pieredzi. Tā kā metode ir pietiekami elastīga, katrs skolotājs pats var izvērtēt, cik daudz aktivitāšu no piedāvātās aktivitāšu bankas tiks izmantotas nodarbību laikā. Ir iespējams izmantot dažādas aktivitāšu kombinācijas, kā arī katrs skolotājs var izdomāt savas. Tika izveidots arī krājums ar **izvērtēšanas idejām**, kurā ir apkopoti dažādi ieteikumi, kā skolotājam izvērtēt skolēnu zināšanas un mācīšanos gan atsevišķos posmos, gan visa projekta gaitā.

Mācību modelis

Metodoloģijas ietvaros ir iekļauts mācību modelis, ar kura palīdzību ir iespējams veidot mācību aktivitātes. Modelis (skat. 2.att.) sastāv no sešiem elementiem, par kuriem jāatceras, veidojot aktivitātes skolēniem:

- **Sapratne:** tās ir zināšanas, kuras nepieciešamas, lai skolēni varētu domāt un rīkoties izturētspējīgi.
- **Pārnesamība:** nodrošina, ka aktivitātes izpēta dažādās dzīves jomās.
- **Pieredze:** pedagoģijas metodes, kuras tiek izmantotas, lai nodrošinātu mācīšanos.
- **Iespēju radīšana:** kompetences, kuras skolēni iegūst, lai varētu rīkoties efektīvi.
- **Vērtības:** vērtības, kuras attīsta kopienas izturētspēju.
- **Ietvars:** vienojošs stāsts, kas, attīstot atbilstošās vērtības, mācīšanos padara jēgpilnu.

III. Kā izmantot projekta mācību materiālus?

Kas ir projekta mērķa grupa?

Mācību materiāli ir pietiekami elastīgi, lai tos varētu pielāgot dažādām mācību programmām un izglītības sistēmām skolēniem no 14 līdz 16 gadiem. Materiālus ir iespējams pielāgot arī jaunāku skolēnu grupām (no 12 gadiem).

Kas ir izturētspēja?

Izturētspēja ir spēja pārvarēt grūtības (no individuālas neveiksmes līdz plaša mēroga katastrofai), mācīties no pieredzes un tā rezultātā kļūt stiprākam. Kopienas izturētspēja ir kopienas kā veseluma spēja efektīvi pārvarēt grūtības un no tām mācīties.

Sociālekonomiskās izturētspējas mērķis ir uzlabot vietējo kopienu spēju adaptēties sociāliem, ekonomiskiem un vides izaicinājumiem, kas ir ilgtspējīgai nākotnei nepieciešama iezīme. Šīs koncepcijas paraugs ir redzams Pārmaiņu Pilsētu kustībā – kopienu radīti risinājumi klimata pārmaiņām un energoresursu izsīkumam. Šīs pilsētas ir viens no visveiksmīgākajiem piemēriem kopienām, kuras sadarbojas, lai veicinātu izpratni un organizētu kolektīvu rīcību ilgtspējīgas attīstības un izturētspējas labā.

Kas ir mācīšanās vidē?

Mācīšanās vidē (Place Based Learning) ir izglītības filozofija, kura izmanto visus vietējās vides aspektus (vietējās kultūras, vēsturiskās un sociālpolitiskās situācijas, kā arī dabas un cilvēku veidotu vidi) kā mācīšanās resursu.

Mācīšanās vidē saista mācīšanos ar konkrētiem cilvēkiem un vietām. Tā ierosina sociālu pārmaiņu procesu, kā rezultātā skolēni tiek iesaistīti vietējā sabiedrībā, un tiek veicināta iespēju daudzveidība vietējā kopienā. Turklāt šī pieeja veicina aktīvu sadarbību starp skolu un kopienu.

Kuru projekta tematu izvēlēties?

Skolēniem ir jāiesaistās projektu darbā, kas veidots, pamatojoties uz problēmu risināšanu. Skolēni attīsta idejas, kuras rada vērtību vietējā kopienā. Ar grupu diskusiju palīdzību skolēni identificē tematu, kuru viņi vēlas izpētīt vietējā sabiedrībā. Tematam ir jābūt aktuālam visiem grupas dalībniekiem un visiem skolēniem jāietiek iesaistītiem darba procesā. Skolēni izzina vietējo situāciju un izstrādā idejas, kuras varētu tikt ieviestas reālajā dzīvē. Laika gaitā projektā tiek iesaistīti arī citi kopienas pārstāvji. Skolotāja loma ir veicināt procesu, kā, piemēram, iztaujāt skolēnus par viņu izvēli. Skolotāji var arī palīdzēt, ierosinot, kādas zināšanas ir nepieciešamas iegūt vai atjaunot, lai skolēni varētu izvēlēties atbilstošu tēmu un pieņemt lēmumus.

Cik daudz laika ir nepieciešams, lai ieviestu mācību materiālus?

Mācību materiāla realizēšanai nepieciešamas 22 mācību stundas, tomēr tos var realizēt arī īsākā laika periodā (10-20 mācību stundās).

Kuros mācību priekšmetos var izmantot mācību materiālus?

Tā kā projekta vispārīgā tēma ir klimata pārmaiņas, tad vislabāk tie izmantojami ģeogrāfijas, bioloģijas, dabas un sociālo zinību stundās. Mācību materiāli ir viegli piemērojami dzimtās valodas, ekonomikas un matemātikas mācību priekšmetiem, kā arī izmantojami angļu valodas apguvē.

Idejas aktivitātēm

Mācību materiālā atrodamas dažādas mācību procesā izmantojamas aktivitātes. Katram metodes posmam tiek ieteiktas vairākas aktivitātes, taču skolotājs pats var izvēlēties, kuras aktivitātes ir vispiemērotākās katras klases kompetenču līmenim. Daudzas aktivitātes var izmantot vairākos posmos, vienīgi nepieciešams tās nedaudz pielāgot. Nākamajā nodaļā ir visu posmu apraksti ar tajos izmantojamajām aktivitātēm. Dažas no aktivitātēm ir vispārējas mācību metodes, savukārt citas - specifiskākas un domātas noteiktiem mācību priekšmetiem, kā, piemēram, ģeogrāfijai un sociālajām zinībām. I pielikumā redzamas aktivitātes, kuras tika izmantotas projekta izmēģinājuma gaitā visās sešās partnervalstīs.

Idejas izvērtējumam

Materiālā atrodami arī ieteikumi izvērtējumam. Iekļautas gan formatīvas, gan summatīvas vērtēšanas metodes. Metožu pielietojums ir daudzveidīgs – ir metodes, kuras ir piemērotas, lai ikviens skolēns varētu veikt pašnovērtējumu, metodes, kuras ir paredzētas procesa izvērtējumam projekta gaitā, un metodes, kuras vairāk piemērotas noslēguma izvērtējumam. Ar metodēm iespējams iepazīties II pielikumā.

IV. Mācību programma

Mācību programma tika izmēģināta ar skolēniem vecuma grupā no 11 līdz 16 gadiem. Katra valsts izvēlējās sev piemērotāko veidu šīs mācību programmas realizēšanai – vairākās valstīs tas tika iekļauts mācību stundā; citās - ārpus klases aktivitāšu vai Pārejas gada* programmā. Mācību programmas īstenošanas izmēģinājumi ilga vidēji 22 mācību stundas.

* Pārejas gads ir neobligāta viena mācību gada programma Īrijā, kuru ir iespējams apgūt pēc pamatizglītības atestāta iegūšanas vai pirms pēdējiem diviem vidusskolas mācību gadiem.

0. posms: levads

Mācību mērķi:

- Mācību materiāli tiek prezentēti skolēniem (saturs, mērķi, struktūra utt.);
- Skolēni cenšas atrast kopīgu izpratni par izturētspēju un citiem saistītiem jēdzieniem.

Mācību rezultāti:

- Skolēnam ir zināšanas par:
  - kāpēc viņi izmanto šos mācību materiālus;
  - kā mācību materiāli ir veidoti, kādas būs darba metodes;
  - kas tiek sagaidīts no skolēna.
- Skolēnam ir dziļāka izpratne par:
  - vietējās apkārtnes resursiem;
  - izturētspējas jēdzienu.

Posma apraksts

Mācību materiāla ievads sniedz skolēnam vispārīgu priekšstatu par to, kas no viņa tiks sagaidīts un kā viņa darbs un mācīšanās tiks vērtēta.

Vēlams projektu īstenot vairākās klasēs vienlaikus, tādējādi kopīgā darbā būtu iespējams apvienot vairāku klašu skolēnus, kā rezultātā visi skolēni varētu piedalīties kopīgā prezentācijā.

Pirms mācību materiālu izmantošanas, ieteicams noskaidrot skolēnu izpratni un zināšanas par vietējo apkārtni, sajūtas un emocijas par viņu kopienā, par to, kas kopienā ir īpašs un kas viņiem nepatīk. Vēlāk šo informāciju var izmantot izvērtēšanas procesā.

Šajā posmā ļoti svarīga ir saruna par vērtībām. Katram skolēnam ir sava izpratne par to, kas ir vērtības - tās var būt gan individuālas, gan audzināšanas, draugu un paziņas ietekmē veidojušās. Labs sākuma punkts ir "Kopējo cēloņu rokasgrāmata" (Common Cause Handbook), ko var atrast mājaslapā

www.valuesandframes.org.

Skolēni veido kopēju izpratni par izturēspēju un citiem saistītiem jēdzieniem. Programmas beigās skolēni būs attīstījuši savu izpratni par izturēspējas jēdzienu un globālajiem izaicinājumiem saistībā ar klimata pārmaiņām. Kopienas izturēspēja ietver:

- Spēju pielāgoties un pārvarēt grūtības;
- Spēju veidot attiecības un stiprināt saiknes ar citiem cilvēkiem;
- Izpratni par dabas vidi;
- Izpratni par kopienas vērtībām;
- Spēju novērtēt kopienas resursus un ieguvumus.

Ieteiktās aktivitātes:

Aktivitātes veids	ES	DK	IE	IT	LV	UK
Izturēspējas tīkls						
Grupās domu karte						
Īsfilma "Pārmaiņu viļņi"						
Kafejnīcas modelis						
Ekspertu banka						
Kas tavā galvā?						
Vērtību spēle						
Kādas ir tavas prasmes?						
Apkārt pilsētai						
Klimata pārmaiņas un vietējā apkārtnē						

1. posms: Iesaistīšana

Vērtību un izaicinājumu (vietējā un globālā perspektīvā) noskaidrošana.

Mācību mērķi:

- Skolēni pēta sev nozīmīgos vietējos izaicinājumus;
- Skolēni pēta ar klimata pārmaiņu izraisītām problēmām saistītus jautājumus;
- Skolēni pēta vietējās vides izaicinājumus gan lokālā, gan globālā perspektīvā.

Mācību rezultāti:

- Skolēns spēj noteikt, kuri vietējās kopienas elementi ir viņam/ai un grupai nozīmīgi.
- Skolēnam ir sapratne par viņa/s vērtībām saistībā ar izturēspējas jēdzienu.
- Skolēns var izpētīt izaicinājumus, kuri ir saistīti ar klimatu un ir svarīgi gan skolēnam, gan vietējai kopienai.
- Skolēns spēj skatīt izvēlētos izaicinājumus vietējā un globālā kontekstā.

Posma apraksts

Katra skola izvēlas pētāmā temata plašumu, taču izvēlētajam tematam ir jābūt saistītam ar klimata pārmaiņām un to izaicinājumiem.

1. posma laikā ir nepieciešams noskaidrot, ar kādu jautājumu klase strādās 2. posmā. Klase var strādāt pie kopīgas tēmas vai arī ir pētīt dažādas jomas.

Ieteiktās aktivitātes:

Aktivitātes veids	ES	DK	IE	IT	LV	UK
Vērtību spēle						
Video "Piedod"						
Dalies un aizņemies						
Sinhronais rakstīšanas process						
Vietas pārbaudes pastaiga						
Īsfilma "Pārmaiņu viļņi"						
Grupās domu karte						
Kopienas izpēte						
Diskusiju aplis						
Ģimenes un draugu intervēšana						

2. posms: Izpēte

Problēmas izpēte, izpētes plānošana un veikšana.

Mācību mērķi:

- Skolēni noskaidro, kādas zināšanas ir nepieciešamas, un ar skolotāja palīdzību tās iegūst;
- Skolēni formulē pētāmo jautājumu;
- Skolēni pārrunā un izlemj, kādu informāciju ir nepieciešams iegūt un kādus cilvēkus iesaistīt savā projektā;
- Pamatojoties uz iepriekš minēto, skolēni izvērtē un nolemj, kādas izpētes metodes tiks izmantotas.
- Skolēni, veicot patstāvīgus pētījumus, apkopo informāciju par vietējo kopienu.

Mācību rezultāti:

- Skolēns spēj noformulēt izpētes jautājumu;
- Skolēns spēj identificēt kāda informācija ir nepieciešama, lai atbildētu uz izpētes jautājumu;
- Skolēns spēj izvēlēties/pielāgot atbilstošas metodes, lai pētītu izvēlēto tematu;
- Skolēns spēj veikt patstāvīgu izpēti vietējā kopienā.

Posma apraksts

Šajā posmā skolēni var apmeklēt vietējo kopienā, doties pastaigās, uzdot dažādus jautājumus, intervēt kaimiņus, izveidot karti, uzņemt bides vai video utt. Tādējādi skolēni var iegūt tiešu pieredzi reālā situācijā. Šī pieredze pozitīvi ietekmē skolēnu motivāciju, it īpaši 4. posmā, kad skolēniem ir jāveic reāls darbs. Skolotāja loma ir atbalstīt skolēnus un palīdzēt viņiem iegūt jaunas zināšanas, tādējādi skolotājam ir nepieciešams apsvērt informācijas avotus, ko ieteikt skolēniem: grāmatas, filmas, rakstus utt.

Ja skolotājs uzskata, ka ir nepieciešams grupu darbu strukturēt, iespējams katram grupas biedram iedalīt noteiktu lomu, piemēram, grupas līderis, protokolētājs utt.

Ieteiktās aktivitātes:

Aktivitātes veids	ES	DK	IE	IT	LV	UK
Sinhronā rakstīšana						
Intervijas						
Aptaujas						
Izmaiņas vietējā kopienā						
Klimata pārmaiņas un vietējā apkārtnē						
Krīzes scenārijs						
Apkārt pilsētai						
Vērtību spēle						
Īsfilma "Pārmaiņu viļņi"						
Video "Piedod"						

3. posms: Analīze

Mācību mērķi:

- Skolēni izdara secinājumus saistībā ar izpētes tēmu.
- Pamatojoties uz veikto izpēti, skolēni novērtē, vai ir nepieciešama papildu informācija vai viedokļi no kopienas pārstāvjiem.
- Skolēni izstrādā darbības plāna uzmetumu, kurā apkopu izpētē iegūto informāciju un zināšanas par ekosistēmām.

Mācību rezultāti:

- Skolēns spēj atlasīt nepieciešamo informāciju no apkopotajiem datiem.
- Skolēns spēj noteikt, vai nepieciešams iegūt jaunas zināšanas un prasmes, lai izveidotu darbības plānu.
- Skolēns spēj izmantot savas zināšanas un prasmes, lai izstrādātu darbības plānu, ko būtu iespējams realizēt vietējā kopienā.

Posma apraksts

Analizējot iegūtos datus, skolēniem var rasties jautājumi, kurus nepieciešams izpētīt. Jaunas zināšanas ir iespējams iegūt no dažādiem avotiem, kā, piemēram, pastaigas, grāmatām, interneta un kopienas dalībniekiem (gan jaunas, gan jau apzinātas personas). Skolotāja loma šajā procesā ir palīdzēt skolēniem piekļūt jaunai informācijai un zināšanām.

Vietējās kopienas pārstāvju iesaiste darbības plāna izstrādē var būt dažāda. Tas ir atkarīgs no projekta plāna un katras skolas iespējām.

Komentāri un ieteiktās aktivitātes

Dažas no aktivitātēm varētu tikt izmantotas, lai apkopotu un apstrādātu datus. Vēlāk tos varēs analizēt un izmantot par pamatu 4. posma darbības plānošanai. Izmantot Excel tabulas, diagrammas vai Google veidlapas, skolēni var analizēt datus, kurus apkopoja moduļa pirmajos posmos. Vairākas aktivitātes no aktivitāšu bankas skolēniem palīdzēs noteikt, kādi ir viņu kopienas mērķi un vajadzības (skatīt zemāk tabulu). Izmantojot PowerPoint vai video, savus secinājumus skolēni var prezentēt klases biedriem. Visbeidzot skolēni var sākt veidot savu darbības plānu sadarbībai ar pašvaldību un vietējām asociācijām. Citu kopienu labās prakses piemēri var iedvesmot skolēnus tos izmantot savās kopienās. Šos piemērus var atrast bukletā “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai. Aktivitāšu piemēri”. Materiāli ir pieejami Bērnu Vides skolas mājas lapā www.videsskola.lv un projekta mājas lapā www.schools-for-resilience.eu.

Aktivitātes veids	ES	DK	IE	IT	LV	UK
Izmaiņas vietējā apkārtnē						
Vērtību spēle						
Cilvēku un resursu apzināšana						
“Kas ir tavās rokās?”						
Izturētspējas kompass						

4. posms: Darbība

Mācību mērķi:

- Savu darbības plānu skolēni īsteno vietējā kopienā.

Mācību rezultāti:

- Savas idejas un to risinājumus skolēni spēj īstenot vietējā kopienā.

Posma apraksts

Ideju un ieteikto iniciatīvu īstenošana vietējā apkārtnē var tikt realizēta dažādos veidos un līmeņos. Tas, kā ideja tiek īstenota, ir atkarīgs no apkārtnē izmantojamajām iespējām un skolēnu izstrādātajām idejām.

Ļoti svarīgi, ka skolēni dokumentē idejas īstenošanas procesu. To ir iespējams veikt dažādos veidos, kā, piemēram, uzņemt video, nofotografēt, veikt ierakstus dienasgrāmatā, publicēt rakstu avīzē u.c.

Realizētās ieceres materiālu izmēģināšanas laikā

Projekta “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” laikā sešu valstu skolēni izzināja ilgtspējīgu attīstību un kopienas izturētspēju. Piedāvājam iepazīties ar skolotājiem noderīgiem piemēriem.

Pārtikas aprīte

Skolēni Spānijā nolēma izpētīt vietējo patērētāju produktu grupas un izstrādāja idejas, kā uzlabot pilsētas vietējo tirgu. Vietu, kur tiek veicināta ilgtspējīga attīstība, patērējot vietējo, tradicionālo un sezonālo pārtiku.

Dānijā skolēni apsprieda ikdienā lietojamo produktu derīguma termiņus un savu kaimiņu ēšanas paradumus.

Skolēni Itālijā savas pašvaldības mēram lūdza skolas ēdnīcā dzeramā ūdens pudeles nomainīt pret ūdeni krūzēs.

Īrijā skolēni apzināja vietējos pārtikas ražotājus un apsprieda, kā viņi varētu veicināt šo ražotāju sadarbību un sekmēt viņu darbību. Nobeigumā skolēni organizēja pasākumu savai kopienai. Cita Īrijas skolēnu grupa sazinājās ar zemniekiem un pavāriem, lai noorganizētu kopīgu kopienas maltīti, kas tika pagatavota no bioloģiski audzētiem vietējiem produktiem.

Atkritumu apsaimniekošana

Skolēnu Itālijā organizēja “eko-grupas”, kuras uzņēmās atbildību par skolas spēļu laukuma tīrību un kārtību. Skolēni arī noorganizēja aktivitāti “Tīrs un zaļš”, kuras ietvaros mācību stundu laikā tika tīrīts upes krasts. Pateicoties šai iniciatīvai, arī vietējā pašvaldība ir sākusi organizēt upes tīrīšanas dienas, kurās tiek iesaistīti pusaudzī no vietējās draudzes jauniešu kluba, viņu skolotāji un pilsētas brīvprātīgie. Arī Velsā skolēni organizēja pasākumu, kura laikā tika tīrīta vietējā upe. Spānijas skolēni sazinājās ar vietējās pašvaldības “Nulles atkritumu” kustību un iestudēja īsu lugu par trīs R (reduce, reuse & recycle - samazināt, izmantot atkārtoti un pārstrādāt), kurā stāstīts, kā šos trīs R iespējams iekļaut ikviena ikdienā. Dānijā skolēni analizēja tekstila produkciju un atkritumus, kuri rodas ražošanas procesā. Skolēni popularizēja jauna apģērba iegādi aizstāt ar atkārtotu apģērba izmantošanu.

Enerģijas apgāde

Viena skola Itālijā nolēma piedalīties “Energiadi” - 48 stundu nepārtrauktas riteņbraukšanas sacensībās, kuru mērķis bija saražot pēc iespējas vairāk enerģiju. Skolēni aktīvi piedalījās sacensību un tā laikā notiekošo pasākumu organizēšanā. Skolēnu grupa Spānijā sazinājās ar atjaunojamo energoresursu ražotājiem un enerģijas iepirkšanas kooperatīvu. Šīs darbības mērķis bija nomainīt skolas energoresursu piegādātāju, tādējādi nodrošinot, ka patērētā enerģija būtu 100% atjaunojama. Diemžēl Spānijā visām publiskajām izglītības iestādēm ir kopējs līgums par energoapgādi, kā rezultātā energoresursu piegādātāju skolai nebija iespējams mainīt.

Izpratnes veicināšanas kampaņas

Latvijā skolēni izpētīja savas kopienas izturētspēju vētru un plūdu gadījumā. Projekta gaitā skolēni izlēja izveidot bukletu, kas sniegtu informāciju kopienai par to, kā rīkoties, lai pārvarētu šīs grūtības. Skolēni sazinājās ar publisko iestāžu un kopienas līderiem, lai aicinātu piedalīties izpētē. Skolēni Īrijā sagatavoja vietējo uzņēmumu sarakstu, lai viņiem un vietējiem lielveikaliem nosūtītu vēstules, kurās skaidroja savu darbību un aicināja uz sadarbību noslēguma pasākuma organizēšanā. Tika izveidota saziņas komanda, kura gatavoja informāciju presei un rakstīja e-pastus ar mērķi atrast sponsorus. Velsā skolēni izlēja uzlabot sadarbību ar vietējo sabiedrību un organizēja upes tīrīšanas kampaņu, kurā piedalījās gan skolas, gan vietējās kopienas pārstāvji. Gan stāstot apkārtējiem, gan sabiedriskās vietās, izvietojot plakātus, skolēni reklamēja savu kampaņu.

Skolēni Itālijā noorganizēja vienas dienas labdarības kampaņu - tika vākta pārtika kopienas trūcīgajiem iedzīvotājiem. Skolēni Spānijā uzsāka divas reklāmas kampaņas ar mērķi samazināt automašīnu lietošanu pilsētā. Pirmā kampaņa bija vispārīga, bet otrās mērķauditorija bija iedzīvotāji, kuri ar automašīnām devās uz sporta centru. Tika izveidoti divi plakāti, kas tika izlikti vairākās pilsētas vietās.

5. posms: Kas varētu mainīties?

Mācību mērķi:

- Pamatojoties uz skolēnu zināšanām un pieredzi, kas tika iegūta mācību materiālu izmantošanas laikā, skolēni apspriež savas iniciatīvas iespējas un sekas.
- Skolēni izplata informāciju par saviem projektiem plašākam cilvēku lokam vietējā kopienā.

Mācību rezultāti:

- Skolēns spēj novērtēt savu darbības plānu un cik veiksmīgi tas tika ieviests vietējā kopienā.
- Skolēns spēj ieteikt jaunas darbības, pamatojoties uz darbības plāna rezultātiem.
- Skolēns spēj prezentēt savas zināšanas, definēt vērtības un paust attieksmi. Tādējādi skolēns ir spējīgs iesaistīties konstruktīvās diskusijās saistībā ar vietējās kopienas izturētspējas risinājumiem.

Komentāri un ieteiktās aktivitātes

Viens no galvenajiem šī projekta elementiem ir veicināt skolēnu spējas izvērtēt savas ierosinātās iniciatīvas. Lai skolēni tiktu motivēti šādai refleksijai, vēlams iekļaut tās projekta gala produktā. 5. posmu ieteicams noslēgt ar skolēnu prezentāciju par projektu, viņu pārdomām un apsvērumiem. Skolēni var to prezentēt vietējās kopienas iedzīvotāju grupai vai arī atgriezties kādā no iepriekšējiem posmiem.

Projekta prezentācija

Informācijas izplatīšana par projektu var notikt dažādos veidos. Projekta laikā visu dalības valstu skolēni organizēja publiskus pasākumus sadarbībā ar vietējās kopienas pārstāvjiem. Itālijā skola atvēra savas durvis vietējai kopienai un vienu nedēļu tika organizēti dažādi semināri, darbnīcas un sanāksmes par izturētspēju un ilgtspējīgu attīstību. Šīs nedēļas laikā skolēni organizēja savu darbu izstādi, izvietoja vietējo asociāciju standus, kā arī sniedza koncertu.

Lai publiskotu savu veikumu projekta laikā, skolēni Spānijā organizēja 10 līdz 15 minūšu ilgas prezentācijas pilsētas domē. Pasākuma nobeidumā skolēni uzsāka īsu diskusiju ar vietējiem iedzīvotājiem par vietēji ražotu pārtiku un patērētāju grupām. Līdzīga darbība tika veikta Dānijā, kad prezentējot savus ierosinājumus kādā gadatirgū, skolēni uzsāka dialogu ar vietējās kopienas pārstāvjiem. Latvijas skolēni savā projektā iesaistīja vietējā novada līderus, lai atrastu risinājumus projekta laikā izvirzītajai problēmai. Skolēniem to izdevās īstenot ar publiskas prezentācijas palīdzību.

Īrijas skolēnu komandas projekta nobeiguma aktivitāte bija vietējā ēdiena svētki, kā laikā skolēni pagatavoja maltīti un organizēja pasākumu vietējās kopienas pārstāvjiem. Skolēni demonstrēja prezentācijas, muzicēja un rīkoja diskusijas ar vietējiem pārtikas ražotājiem, tādējādi, veicinot savstarpējo attiecību uzlabošanos un attīstot spēcīgāku piederības sajūtu kopienā. Pateicoties vairākiem vietējās kopienas iedzīvotājiem (veikalu īpašniekiem, vietējiem iedzīvotājiem, pat vietējās pašvaldības pārstāvjiem), kuri atsaucās uz skolēnu aicinājumu, Velsā tika organizēta vietējās upes tīrīšana.

Nemot vērā gūto pieredzi, ir izkristalizējušies vairāki veidi, kā iespējams veiksmīgi izplatīt informāciju par skolēnu plānotajām darbībām, kā, piemēram:

- Gadatirgi, publiskas prezentācijas, prezentācijas vecāku sanāksmēs;
- Sacensību un izpratnes veicināšanas kampaņu organizēšana;
- Radoša informācijas izplatīšana: izstādes, vietējā ēdiena svētki, lugas, komunikācijas kampaņas utt.;
- Brīvprātīgo pasākumi: upes tīrīšana, vietējā ēdiena piegāde, atjaunojamas enerģijas ražošana utt.;
- Vēstuļu sūtīšana vietējās avīzes redaktoram, vai raksta publicēšana vietējā avīzē.

Pārdomu process

“Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” projekta pēdējais solis (vai jauns sākums) ir pārdomāt veiktās aktivitātes un ieteikt tālāko virzienu nākotnes iniciatīvām. Ir dažādas iespējas, kā skolēniem palīdzēt analizēt savu darbību un rīcību visa procesa gaitā. Piemēram, skolotājs var aicināt skolēnus noteikt projekta stiprās un vājās puses, ar kādām grūtībām skolēni sastapās procesa laikā, kādi varētu būt nākotnes izaicinājumi. Skolotājs var arī aicināt skolēnus pārdomāt projekta metodoloģiju un rekonstruēt visu projekta gaitu.

Lai novērtētu projektu, ieteicams izmantot grupas domu karti (skatīt Idejas aktivitātēm) un Rozes diagrammu (skatīt Idejas izvērtēšanai). Piemēram, kāds Īrijas skolotājs, lai veicinātu pārdomu rašanos, izjautāja visus skolēnus. Skolēniem tika jautāts, kas veicās labi un ko būtu vērts uzlabot, kā skolēni jutās pēc pasākuma noorganizēšanas. Skolēni sagatavoja arī anketu, kura tika izdalīta pasākuma dalībniekiem un kurā tika jautāts par dalībnieku pieredzi. Pirms došanās prom dalībniekiem tika lūgts atbildēt uz trim jautājumiem:

- Kas viņiem pasākumā patika?
- Vai viņi tagad labāk izprot kopienas izturēšanās jēdzienu?
- Vai viņiem garšoja vietējās ēdiens?

Pēdējā projekta nodarbībā skolēni Īrijā analizēja šīs aptaujas rezultātus un paši novērtēja savu projektu. Arī Latvijas skolēni izmantoja Rozes diagrammu, kā arī pierakstīja savas pārdomas dienasgrāmatā.

V. Projekta dalībnieku atsauksmes

Skolēni

"Mēs esam sapratuši, ka varam kaut ko mainīt. Cilvēkiem ir tendence teikt, ka kādam citam būtu kaut kas jādara, taču mēs paši varam daudz ko darīt." (DK)

"Mēs paši varam piedalīties savas pasaules glābšanā. Mums nav jāgaida un jācer, ka kāds cits to paveiks mūsu vietā. (DK)

"Mēs daudz ko iemācījāmies, sarunājoties ar citiem cilvēkiem. Bija interesanti redzēt cilvēku reakciju, kad viņi izdzirdēja par tādām problēmām kā "plastmasas salas" un "atkritumu kaudzes". Pirms tam par šiem jautājumiem viņi neko nebija dzirdējuši. (DK)

"Dodoties fotografēt, novērojām, ka cilvēki neprot pareizi izmantot atkritumu konteinerus, dažreiz viņi atkritumus vienkārši nomet uz zemes. Tas man lika justies ļoti slikti." (ES)

"Ceru, ka ar šī projekta palīdzību cilvēki apzināsies vērtību nozīmību. Esmu sapratusi, ka cilvēki domā dažādi." (ES)

"Veidojot aptaujas un izdalot tās cilvēkiem, es apguvu Excel lietošanu, kā arī iemācījos pārvarēt savu kautrību." (ES)

"Kopiena ir viena liela ģimene. Mēs visi esam saistīti; man pat ir ģimene Ēģiptē un Spānijā." (UK)

"Izturētspēja ir svarīga, jo tev ir jāpārvar grūtības un jāpielāgojas pārmaiņām." (UK)

"Man vairāk patika ārpus klases nodarbības. Kā, piemēram, došanās uz Cloughjordan ciematu." (IE)

"Es apguvu prezentācijas un publiskas runas prasmes. Es iemācījos audzēt sezonālos dārzeņus, izmantojot siltumnīcu." (IE)

Visiem skolēniem ļoti patika, ka pasākumam bija daudz dažādu elementu, ka tas nebija tikai ēdiens vai diskusijas. Skolēni teica, ka viņi atcerēsies paneldiskusiju, it īpaši viņu skolasbiedra Iškas uzdotos jautājumus. (IE)

"Ja esi pozitīvi tendēts, tad vari atrisināt visas problēmas un izlemt, ko darīt tālāk." (LV)

"Es izbaudīju visas ārpusskolas aktivitātes, iepazīstot pilsētu. Tās man palīdzēja paraudzīties uz manu pilsētu ar "citām acīm", un es sapratu, cik patiesībā esmu laimīga, dzīvojot tik skaistā vietā starp ezeru un kalniem!" (IT)

"Bija ļoti interesanti staigāt pa pilsētu un intervēt garāmgājējus. No sākuma es nedaudz kautrējos, bet vēlāk man ļoti iepatikās runāt ar cilvēkiem, stāstīt viņiem par izturētspēju un mūsu projektu. Es jutos nozīmīga!" (IT)

"Es saprotu, ka izturētspēja nav tikai spēja pielāgoties situācijām, bet tai arī ir nepieciešamas idejas, radošums, inovācijas un darbības, lai mēs nebaidītos no pārmaiņām." (IT)

“Man patika būt daļai no šī procesa. Nevis sūkstīties par manas pilsētas sliktajiem aspektiem, bet gan darīt ko reālu, lai uzlabotu situāciju.” (IT)

“Vienmēr mēģināt atrast risinājumus grūtās situācijās.” (LV)

Skolotāji

“Man šķita, ka projekta temats bija kaut kas jauns un par sarežģītu 3. līmeņa (10 – 12 gadi) skolēniem, ja ņemam vērā aspektu, ka realizējam to svešvalodā. Ideja ir laba un video materiāli ir interesanti, taču projekts būtu vairāk piemērots skolēniem vecumā no 16 līdz 18 gadiem. 3. līmeņa skolēnu angļu valodas prasmes nav pietiekami augstas.” (ES)

“Ļoti veiksmīga bija vērtību apzināšanu nodarbība. Dzīves jēgas apspriešana šķita interesanta visiem skolēniem. Produktīva arī izvērtās vietējās kopienas labklājības veicināšanas nepieciešamību definēšana. (UK)

“Uzskatu, ka ekskursija uz vietējo ilgtspējīgas attīstības centru vai kādu citu vietu skaidri definējot mērķi vai aktivitāti, ir ļoti labs veids, kā veicināt mācīšanos. Ekskursija uz Ekociematu ļāva skolēniem saskatīt ilgtspējīgu attīstību darbībā, kā arī deva skolēniem iespēju iztaujāt vietējās kopienas pārstāvjus, lai skolēni iegūtu nepieciešamo informāciju uzdevumu pabeigšanai.” (IE)

“Skolēnu viedokļi tika uzklauti. Biju sagatavojusies veicināt skolēnu mācīšanos, nevis visu noteikt viņu vietā. Vadība, citi skolotāji, iesaistītie skolotāji, kā arī garāmgājēji vai vienkārši ziņkārīgie, vecāki, kopienas dalībnieki - katram bija kaut kas pozitīvs sakāms par mūsu “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” projektu. Tā mantojumu cilvēki atcerēsies, un es ceru, ka mūsu īsa video iekapsulē šo pozitīvās darbības sajūtu un svinēšanu.” (IE)

“Mēs, skolotāji, pirmo reizi mācību gadu uzsākām, runājot par vērtībām, nevis par programmām, saturu vai dokumentiem. Tas mums palīdzēja stiprināt komandas garu un identificēt kopējos mērķus.” (IT)

“Ir nepieciešami vairāki tādi projekti kā “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai”, lai jauniešiem tiktu dota iespēja izprast saikni starp kopienas un skolēnu labklājību.” (IT)

“Pasākuma “Energiadi” nobeigumā mēs visi sajutām kopienas spēku. Bija lieliski sajust pozitīvo enerģiju no iesaistītajiem cilvēkiem!” (IT)

“Darba gaitā novērojām, ka bērni vairāk sāk komunicēt savā starpā, droši izsaka un pamato savu viedokli ne tikai darba grupā, bet visai klasei. Prieks, ka radās interese un azarts par darāmo darbiņu.” (LV)

“Bijām skeptiski noskaņotas par sadarbību ar citām institūcijām. Nebijām pārliecināti, vai ar mums vispār kāds runās, bet bija patīams prieks, ka atsaucās un sadarbojās visi uzrunātie.” (LV)

PIELIKUMS I. Idejas aktivitātēm

1. Dzīves tīkls / Izturētspējas tīkla spēle
2. Grupas domu karte
3. Video
4. Kafejnīcas modelis vai Sarunu kafejnīcas
5. Ekspertu Banka
6. Nākotnes avīze
7. Kas tavā galvā?
8. Kas ir tavās rokās?
9. Dalies un aizņemies
10. Izturētspējas kompass
11. Kādas ir tavas prasmes?
12. Sinhronais rakstīšanas process
13. Diskusiju aplis
14. Vērtību spēle
15. Klimata pārmaiņas un vietējā apkārtnē
16. Pārmaiņas vietējā kopienā
17. Apkārt pilsētai
18. Vietas pārbaudes pastaiga
19. Kopienas izpēte
20. Cilvēku un resursu apzināšana
21. Krīzes scenārijs
22. Intervijas
23. Anketas /Aptaujas

1. Dzīves tīkls / Izturētspējas tīkla spēle

Aktivitātes būtība

Šī aktivitāte ir lielisks veids, kā parādīt skolēniem, ka ekosistēmā visas dzīvās būtnes ir savstarpēji saistītas. Tā ir samērā ātri un vienkārši paveicama. Aktivitātes otrajā kārtā uzsvars tiek likts uz izturētspējas tīkla izveidi, kas palīdz skolēniem saskatīt dažādu elementu savstarpējo atkarību savā kopienā vai apkārtnē.

Aktivitātes mērķis

Šīs aktivitātes mērķis ir palīdzēt skolēniem saprast, ka kopienā ļoti būtiskas ir ciešas un stabilas savstarpējās attiecības.

Nepieciešamie materiāli

Liels dzijas kamols un vārda zīmītes katram skolēnam.

Darbība

Veicot Dzīves tīkla aktivitāti, visi skolēni apmainās ar idejām par to, kādi ir veselas ekosistēmas elementi. Katrs skolēns uzraksta vienu elementu uz savas vārda zīmes. Tā, piemēram, meža ekosistēmas elementi varētu būt ozols, augsne, tārps, nokrišņi, sēnes, kazenes, pūce utt. Kad visi skolēni ir pielīmējuši savas vārda zīmes sev pie krūtīm, grupas dalībniekiem jānostājas vai jānosēžas aplī. Tad skolēni dzijas kamolu padod viens otram.

Aktivitātei ir tikai viens noteikums – kad skolēns kādam citam padod dzijas kamolu, viņam ir jāpasaka, kādas attiecības ekosistēmā ir viņa elementam ar otra skolēna elementu. Pēc kāda laika starp skolēniem būs izveidojies komplekss dzijas tīkls. Savelkot dziju pēc iespējas ciešāk, skolotājs var uzlikt rokas uz tīkla un pārbaudīt, cik tas ir izturīgs un stiprs. Kad tīkls ir pabeigts, var veikt interesantus novērojumus. Dabā šāds attiecību tīkls ir neatņemama ekosistēmas sastāvdaļa un tieši uz šo attiecību daudzveidību pamata veidojas ekosistēmas. Šie tīkli ir ļoti izturīgi un kompleksi, taču tajā pašā laikā tie ir arī ļoti trausli. Jāņem vērā arī fakts, ka daži skolēni tur vairākus dzijas pavedienus. Skolotājs var lūgt vienam skolēnam paraustīt savu dzijas pavedienu. Kad tas tiek darīts, to jūt visi grupas dalībnieki (“Visi ir savienoti”).

Nobeigumā

Kad tīkls ir pabeigts, skolēni apspriež attiecību, tīklu veidošanas un sadarbības nozīmīgumu. Ir nepieciešams akcentēt līdzīgos viedokļus un atziņas, kuri ir radušies aktivitātes laikā.

2. Grupas domu karte

Aktivitātes būtība

Grupas domu karte ir karte, kuru kopīgi izstrādājusi skolēnu grupa.

Domu kartes veicina ideju apmaiņu, prezentējot tās grafiskā veidā. Izmantojot domu kartes, liela uzmanība tiek pievērsta grupu diskusijām. Tā ir iespējams ātri noskaidrot kādas konkrētas tēmas galvenos pieturas punktus un dažādu elementu mijiedarbību.

Domu karte ir diagramma, ko izmanto, lai apzīmētu vārdus, idejas, uzdevumus vai citus elementus, kuri tiek izkārtoti ap vienu centrālo atslēgas vārdu vai ideju. Šo aktivitāti popularizēja Tonijs Buzāns, taču šāda veida koncepti tiek izmantoti jau gadsimtiem. Domu kartes palīdz veidot asociācijas. Ja tiek atklāta jauna informācija, bet domu karte ir jau pabeigta, tad to ir vienkārši papildināt.

Aktivitāšu mērķis

Grupas domu karte var palīdzēt stimulēt domas un pārdomas procesa laikā. Grupas domu karti ir arī iespējams izmantot kā izvērtēšanas līdzekli, kā rezultātā ir iespējams uzzināt, ko skolēni zina par tematu, ko vēlētos uzzināt vai gribētu izpētīt.

Nepieciešamie materiāli

A3 lapas, pildspalvas, marķieri, dažādu krāsu zīmuļi.

Darbība

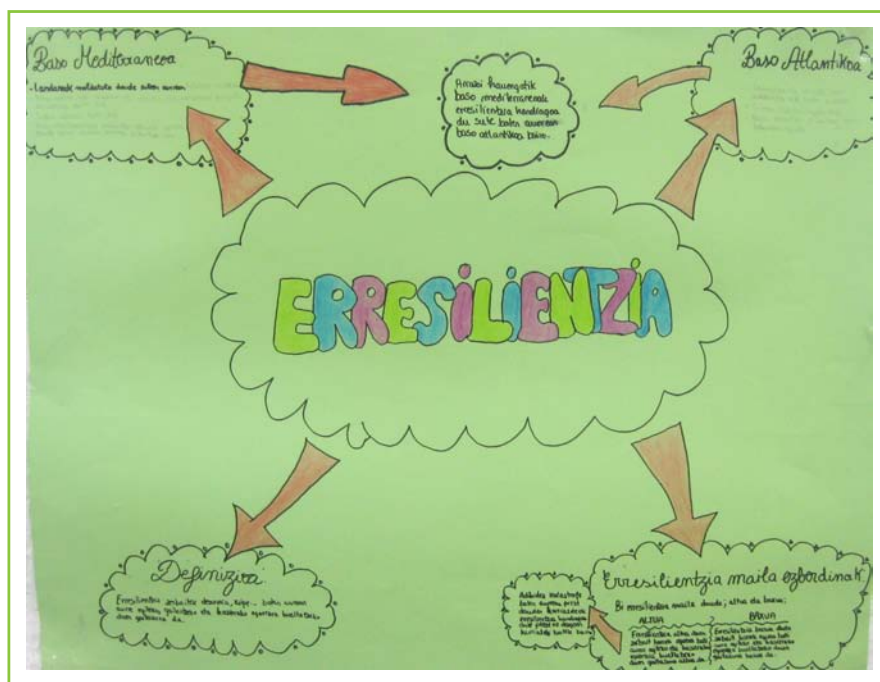
1. Skolēni tiek sadalīti nelielās grupās. Katrai grupai tiek iedota viena A3 lapa un rakstāmpiederumi. Pildspalvām vai zīmuļiem ir jābūt atšķirīgās krāsās, lai katram grupas dalībniekam ir sava krāsa.
2. Aktivitāte tiek sākta, uzrakstot temata nosaukumu lapas vidū. Temata nosaukums tiek apvilks ar pildspalvu vai marķieri. Diskusiju laikā grupas dalībnieki identificē dažādus temata aspektus, kurus pieraksta uz kādas no līnijas vai līnijas galā, ko novelk no apla uz lapas malu. Ja vēlāk nepieciešams pievienot papildu informāciju, tad novelk jaunu līniju.
3. Pabeigta domu karte izskatīsies ļoti krāsaina. Apakštemati un papildu fakti atzarojas no galvenajām līnijām kā zari no koka stumbra. Tā kā domu karti ir iespējams nemitīgi papildināt, tad, uzsākot darbu, nav jāuztraucas par tās struktūru.

4. Ja šī metode tiek izmantota lielai skolēnu grupai, tad ieteicams izvēlēties kādu brīvprātīgo, kurš palīdzētu izveidot vienu domu karti uz lielas lapas vai tāfeles. Kad karte ir uzzīmēta, visai grupai nepieciešams to vēlreiz pārskatīt un ar citas krāsas rakstāmpiederumu savienot saistītos tematus.
5. Tad domu kartē var ierakstīt dažādo apakštematu konceptus, domas utt. Tos drīkst rakstīt jebkur, tikai ir jāatceras, ka katram skolēnam ir jāizmanto sava krāsa.

Nobeigumā

Kad domu kartes ir pabeigtas, tās var izlikt klasē, lai būtu iespējams tās aplūkot citu grupu dalībniekiem. Labākās atbildes var apkopot uz kādas citas lapas un tās pārrunāt ar skolēniem. Iespējams arī turpināt darbu, attīstot to pašu vai izvēloties kādu konceptu, ar kuru strādāts iepriekš, kā, piemēram, izturētspēja, kopiena utt. Skolēni diskutē un apmainās ar idejām, lai novērtētu savas zināšanas un sapratni par šiem jēdzieniem.

3. Video

Aktivitātes būtība

Īsi video ir lieliski un ietekmīgi materiāli, kā parādīt skolēniem izaicinājumus, ar kuriem sastopas sabiedrība saistībā ar klimata pārmaiņām. Izmantojot video klipus, pastāv risks, ka skolēni tikai sēdēs un skatīsies šos materiālus. Skolotājam ir skaidri jānorāda, ka tas nav aktivitātes mērķis.

Galvenais izaicinājums ir iegūt pēc iespējas vairāk zināšanu un 'skatīties ar nolūku'. Pirms video skatīšanās skolotājs uzdod dažus jautājumus, lai skolēni varētu aktīvi iesaistīties un, skatoties video materiālus, sagatavotu atbildes uz šiem jautājumiem.

Piemēram, šie jautājumi varētu būt:

- Kura informācija skolēniem bija jauna?
- Kura no ziņām bija īpaši efektīva?
- Kādi ir šī temata galvenie izaicinājumi?

Aktivitātes mērķis

Lietderīgi video materiāli būs tieši projekta sākuma posmos, jo tie palīdzēs skolēniem saprast, kā mācību materiāli ir veidoti, kāda ir to struktūra un galvenie jēdzieni. Video materiāli palīdzēs skolēniem izprast, kāpēc viņi strādā ar šiem mācību materiāliem, un veicinās izpratni par šo zināšanu nozīmi viņu nākotnē.

Nepieciešamie materiāli

Projektors vai ekrāns, dators un interneta savienojums.

Darbība

Tiek izvēlēts interesants, ar vides jautājumiem saistīts, video, kas izskaidro klimata pārmaiņas, izturētspēju, kopienas vērtības. Vēlams, lai materiāls būtu par vietējo novadu vai valsti. Nav ieteicams izmantot garus video materiālus, jo tad neatliks laiks diskusijām.

Mācību materiālu izmēģinājuma laikā projekta komandas izmantoja šos video materiālus (it īpaši angļu valodas nodarbībās):

“Pārmaiņu vilņi”: https://www.youtube.com/watch?v=Mdv_iAa5rnk

Animācijas īsfilmu “Pārmaiņu vilņi” var izmantot, lai veicinātu sarunu uzsākšanu grupās. Īsfilma var palīdzēt skolēniem iesaistīties viņu kopienā un izprast kopienas izturētspējas jēdzienu. Šis video ir *Cultivate Learning* resurss, kas pieejams YouTube mājaslapā. Sērfootāji īsfilmā tiek izmantoti kā metafora, lai izskaidrotu kopienas izturētspējas jēdzienu.

“Piedod”: <https://www.youtube.com/watch?v=eRLJscAlk1M>

Atvainošanās “vēstule” nākamajām paaudzēm. “Piedod” piekarsas tēmai par pārsteidzošā ātrumā veikto atmežošanu, kā arī par vides neapdomīgo iznīcināšanu, par kuru atbildīgi ir cilvēki. Šis video ir labs materiāls, lai iedvesmotu skolēnus rīkoties un atrastu jaunas metodes šo jautājumu risināšanai.

“Izturētspēja: Paredzēt, organizēt, pielāgot”: <https://www.youtube.com/watch?v=9GorqroigqM>

Tā ir animācijas filmiņa bez vārdiem, kuru var izmantot, lai sāktu diskusiju par izturētspējas jēdzienu. Tā parāda, ka kopienas, paredzot riskus, sadarbojoties un pielāgojoties, var veidot savu izturētspēju pret neveiksmēm, katastrofām un jauniem izaicinājumiem.

“Stāsts par lietām”: <https://www.youtube.com/watch?v=9GorqroigqM>

Šī ir 20 minūtes gara animācija, kas aplūko ražošanas un patēriņa modeļus.

Šīs īsfilmas mērķis ir divējāds. Pirmkārt, video iepazīstina ar lineāras un ilgtspējīgākas aprites sistēmas idejām. Otrkārt, video parāda mūsu patēriņa sekas. Īsfilma uzsver, ka ekonomika, kas ir veidota, pamatojoties uz “ņem, ražo, izšķērdē” principiem, nav ilgtspējīga, tāpēc ir nepieciešams ieviest cirkulāro ekonomiku. Šāda veida ekonomikā ražošana netiek veidota uz ierobežotajiem resursiem, bet tiek ieviesti ražošanas modeļi, pamatojoties uz ilgtspējību, atjaunojamību, labošanu, jauninājumiem utt. Video ierosina apsvērt patēriņa dzīves stila ekoloģiskās un sociālās sekas.

Nobeigumā

Lai noskaidrotu, ko skolēni ir iemācījušies pēc īso video noskatīšanās, var izmantot grupu domu kartes aktivitāti. Tiek dotas pāris minūtes pārdomu laiks. Tas ir ļoti svarīgi, jo pretējā gadījumā diskusijās piedalīsies tikai tie skolēni, kuri domā ātri un runā skaļi. Taču, dodot laiku apdomāt šo jautājumu, ir iespēja nonākt līdz nopietnākiem secinājumiem. Pēc tam tiek organizēta diskusija grupās un tiek izveidotas grupu domu kartes.

4. Kafejnīcas modelis jeb Sarunu kafejnīcas

Aktivitātes būtība

Sarunu kafejnīcas ir metode, kuru iespējams izmantot gan darbā ar skolēniem, gan diskusijās vietējā kopienā. Šī metode palīdz nonākt līdz nopietnam diskusiju līmenim, un skolēni spēj labāk ieklausīties un iedziļināties dažādos viedokļos.

Šis process ir veidots, pamatojoties uz 'Pasaules kafejnīcu' metodes bāzes, kas ļauj izveidot cilvēku tīklu sadarbību veicinošam dialogam. Detalizētāka informācija pieejama mājaslapā www.theworldcafe.com

Sarunu kafejnīca ir vienkāršs veids, kā rīkot diskusijas par nozīmīgiem jautājumiem. Šīs sarunas veicina savstarpēju sadarbību, jo iesaistoties dažādās grupās, notiek ideju apmaiņa, kā rezultātā tiek atklātas jaunas nianšes par apspriežamajiem jautājumiem.

Skolēni strādā nelielās grupās, lai visiem būtu iespēja pārrunāt tēmu un dalīties ar savām zināšanām. Šis process ir līdzīgs grupas domu kartes aktivitātei, taču šajā aktivitātē notiek rotācija un skolēni maina grupas.

Aktivitātes mērķis

Diskutēt un iedziļināties konkrētā jautājumā, taču tai pašā laikā apspriest citu grupu viedokļus un idejas.

Nepieciešamie materiāli

A3 lapas, pildspalvas, marķieri, dažādu krāsu zīmuļi.

Sarunu kafejnīcas darbības principi:

- Radīt viesmīlīgu telpu;
- Izpētīt nozīmīgus jautājumus;
- Novērtēt visu dalībnieku ieguldījumu;
- Izveidot attiecības ar dažādiem cilvēkiem;
- Kopīgi apzināt dažādus viedokļus, padziļināti izprast kādu jautājumu utt.

Kārtības rullis aktivitātes laikā:

1. Atklājumi: apšaubi savus priekšstatus un pieņēmumus; meklē jaunus ieskatus un perspektīvu.
2. Respekts: ieklausies citos un reaģē uz citu cilvēku viedokļiem ar cieņu. Tas gan nenozīmē, ka nedrīkst nepieņemt; tikai tas jādara korekti.
3. Zinārkārība: uzdodot jautājumus, centies izprast cita cilvēka nostāju un tās iemeslus.
4. Tiešums: esi godīgs un iedziļinies jautājumā, taču esi pēc iespējas tiešāks un kodolīgāks.

Darbība

1. Skolotājs izdala iepriekš sagatavotas lapas ar jautājumiem.
2. Skolēni sadalās grupās pa 4-5 cilvēkiem un apsēžas pie kafejnīcu stila galdiem vai jebkur citur. Šīs aktivitātes ietvaros sarunas notiek divās kārtās un katra kārtā ilgst 15 minūtes. Skolēni var zīmēt uz papīra vai arī izveidot pierakstus vai domu kartes. Svarīgi, lai visi skolēni piedalītos diskusijās - izteiktu savu viedokli un uzklausītu pārējos grupas biedrus.
3. Pēc pirmās sarunu kārtas viens skolēns no katras grupas paliek pie sava galdiņa un uzņemas līdera lomu, pārējie grupas dalībnieki dodas pie kādas citas grupas līdera. Tādējādi šie skolēni var darboties kā savas grupas vēstnieki, kuri paņem līdzi savas grupas idejas un ieskatus. Kad visi skolēni ir atraduši jaunu grupu, katras grupas līderis pastāsta jaunajiem dalībniekiem iepriekš grupā pārrunātās idejas, un diskusija tiek turpināta. Kad abu sarunu kārtas ir pabeigtas, nepieciešams atvēlēt laiku nelielam kopsavilkumam, lai grupas ar savām idejām varētu iepazīstināt pārējās grupas.

Nobeigumā

Skolotājs darba materiālus var izlikt klases telpās vai arī nokopēt, lai izmantotu savās piezīmēs. Var izvēlēties labākās atbildes un sanumurēt tās, piemēram, labākā atbilde, otra labākā atbilde utt.

5. Ekspertu banka

Aktivitātes būtība

Visu skolēnu iesaistīšana ir ļoti svarīga mācību procesa sastāvdaļa ne tikai skolā, bet arī projektu darbā. Pirms projekta uzsākšanas, skolotājs var izveidot “Ekspertu banku”, kur apkopotas skolēnu dažādās prasmes.

Aktivitātes mērķis

Parādīt, ka ikviena skolēna piedalīšanās un prasmju izmantošana, ir lietderīgs ieguldījums projekta realizēšanas procesā.

Nepieciešamie materiāli

A0 lapa vai kartons, marķieri un līmlapiņas.

Darbība

Skolēni izveido sarakstu, kurā uzskaita prasmes, kuras padodas un patīk darīt. Mērķis ir veicināt skolēnu pašvērtējuma izaugsmi un objektīvi apzināt zināšanu un kompetenču līmeni pirms komandu izveides.

Vienam skolēnam patīk zīmēt, cits interesējās par tehniku, sportu, mūziku, datoriem vai elektroierīcēm. Var izveidot plakātu, kur uzskaitāt šīs skolēnu spējas— “Es varu palīdzēt ar...” - un, tās var izmantot projekta realizēšanas procesā, ja ir tāda nepieciešamība.

Nobeigumā

Šos “ekspertus” ir iespējams izmantot, iekārtojot dažādas darbnīcas, organizējot sacensības, gadatirgus utt. Tā viņi var pielietot savas prasmes vai arī nodot citiem savas zināšanas. Šis ir veids, kā aktivitātēs iesaistīt ikvienu skolēnu un likt viņam justies noderīgam un vērtīgam.

6. Nākotnes avīze

Aktivitātes būtība

Aktivitāte attīsta skolēnu iztēli un ļauj iztēloties nākotnes notikumus. Šādi skolēni apgūst vēl vienu nozīmīgi radošu prasmi – scenāriju plānošanu.

Aktivitātes mērķis

Šī ir efektīva un radoša grupu aktivitāte, kas palīdz skolēniem iztēloties savu dzīvi nākotnē.

Darbība

1. Skolēnus sadala mazās darba grupās (4-5 skolēni) un liek viņiem iztēloties darbu vietējās avīzes vai žurnāla redakcijā pēc 10 gadiem.
2. Grupas tiek informētas, ka avīze vai žurnāls veidos retrospekciju par klimata krīzes atrisinājumu.
3. Aktivitātes uzdevums ir uz papīra lapām izveidot izdevuma pirmo lappusi. Grupām jāizdomā izdevuma virsraksts un jāapsver tā izdošanas tāme. Šī speciālā izdevuma pirmajā lapā virsrakstu veidā jābūt atspoguļotai visai informācijai par izdevumā esošajiem rakstiem. Ja grupām sagādā grūtības izdomāt, kā aizpildīt pirmo izdevuma lappusi, tad skolotājs var ieteikt padomāt par to, ko nākotnē varētu darīt slavenības vai arī pievienot sānjoslu ar dažādām reklāmām. Skolēni tiek aicināti būt radoši un droši spēlēties ar iespējamiem nākotnes stāstiem.

Nobeigumā

Pēc 20 vai 30 minūšu darba katrai redakcijas komitejai jāprezentē citām komandām sava izdevuma pirmā lapaspuse. Pēc visu grupu prezentācijām skolotājs paskaidro, cik liela nozīme ir attīstīt iztēlošanās spējas. Ir svarīgi uzsvērt, ka, lai arī šī aktivitāte ir samērā jautra, scenāriju plānošana ir nozīmīga metode kopienas radošuma veicināšanai, kā arī veiksmīga metode, kā pētīt dažādus jautājumus un izlemt, ko rīkoties.

7. Kas tavā galvā?

Aktivitātes būtība

Šī iesildīšanās aktivitāte ir ātra un radoša, un to iesakām izmantot, uzsākot jaunu tēmu. Aktivitāti var veikt klasē vai arī ārpus skolas telpām, kā, piemēram, skolas spēļu laukumā, kas, iespējams, veicinātu skolēnu iesaisti un motivāciju.

Skolēni aizpilda skolotāja sagatavotu galvas kontūras veidni. Tajā skolēni raksta atslēgas vārdus savām šībrīža domām, jūtām, cerībām, vērtībām.

Aktivitātes mērķis

Aktivitātes mērķis ir palīdzēt skolēniem atrast pareizos vārdus, lai izteiktu savas jūtas un domas, veicinātu izpratni par personīgām vērtībām, kā arī lai mācītos izpaust tās saviem vienaudžiem.

Nepieciešamie materiāli

A4 lapa ar galvas kontūru, krāsaini zīmuļi, krītiņi, marķieri.

Darbība

Aktivitātes sākumā skolotājs paskaidro, ko skolēniem darīt, un skolēni strādā patstāvīgi 15 – 20 minūtes. Skolotājs pārvietojas pa klasi un, ja ir nepieciešams, palīdz skolēniem. Pēc darba pabeigšanas skolēni prezentē savu darbu un izlasa, ko ir uzrakstījuši.

Nobeigumā

Aktivitātes nobeigumā visas aizpildītās lapas piestiprina pie plakāta un pieliek klasē pie sienas. Skolotājs uzsāk diskusiju un rezultātu izvērtēšanu. Lai veicinātu skolēnu vērtību izaugsmi, iesakām turpināt ar specifiskāku aktivitāti, kura fokusējas uz Švarca vērtību diagrammu (skatīt Vērtību spēli).

8. Kas ir tavās rokās?

Aktivitātes būtība

Šī aktivitāte ļauj skolēniem savas idejas izteikt radošā vai mākslinieciskā veidā. Skolēniem ir jāuzzīmē savas rokas kontūra uz skolotāja sagatavotas lapas. Tad jāapdomā veicamās darbības, kuras varētu veikt individuāli vai sadarbojoties ar pārējiem iedzīvotājiem, lai uzlabotu situāciju savā kopienā.

Aktivitātes mērķis

Aktivitāte palīdz skolēniem iesaistīties “ar savām rokām” un identificēt personīgas un kopīgas darbības un risinājumus. Ar šīs aktivitātes palīdzību skolotāji var iegūt atsauksmes par iepriekšējo posmu aktivitātēm, kas ir nozīmīgi laikā, kad skolēni sāk lemt par aktivitāšu ieviešanu kopienas dzīvē.

Nepieciešamie materiāli

A4 lapa ar instrukcijām, krāsaini zīmuļi, krītiņi, marķieri.

Darbība

Aktivitātes sākumā skolotājs izskaidro uzdevumu un 10-15 minūtes skolēni strādā patstāvīgi. Skolēni uz lapas uzzīmē savas rokas kontūru un tajā ieraksta vārdus vai īsus teikumus. Ja skolēni vēlas, var arī zīmēt. Pēc tam skolēni savus darbus parāda citiem un izlasa, ko katrs ir uzrakstījis.

Nobeigumā

Aktivitātes nobeigumā visas aizpildītās lapas piestiprina pie plakāta un pieliek klasē pie sienas. Skolotājs uzsāk diskusiju, palīdzot skolēniem izanalizēt ieteiktās darbības. Rezultātus skolēni var apspriest arī nelielās grupās, lai pēc tam tos prezentētu pārējiem klases biedriem.

Diskusijai seko darbību/pasākumu noskaidrošana, kuri tiks īstenoti kopienā sadarbībā ar vietējām asociācijām/kopienas vai pašvaldības pārstāvjiem.

9. Dalies un aizņemies

Aktivitātes būtība

‘Dalies un aizņemies’ ir laba metode, ko var izmantot, uzsākot jaunu tēmu. Ar tās palīdzību ir iespējams izveidot kopīgu ideju apmaiņas sesiju, kuras laikā skolēni var apmainīties ar idejām un jautājumiem par izvēlēto tēmu. Vispirms skolēni individuāli apsver, kādas inovācijas viņi vēlētos ieviest vietējā kopienā. Pēc tam skolēni sadalās grupās un apmainās ar idejām par izvēlēto tēmu vai problēmu.

Aktivitātes mērķis

Šo aktivitāti izmanto, lai apmainītos ar idejām vai zināšanām.

Nepieciešamie materiāli

Darba lapa, kurā ir zemāk redzamā tabula:

Dalies	Aizņemies

Darbība

1. Paņem darba lapu.
2. Skolēns (individuāli vai grupās) sāk domāt par iespējamām idejām/jautājumiem saistībā ar izvēlēto tematu. Šīs idejas/jautājumus ieraksta tabulas kreisajā pusē zem “Dalies”.
3. Tad skolēni dodas pie kāda klases biedra, pastāsta par savām idejām/jautājumiem un uzklausa klases biedru. Skolēnam jāizlemj, kuru no idejām/jautājumiem vēlas “aizņemt” un to ieraksta tabulas labajā pusē zem “Aizņemies”. Pēc tam skolēns dodas pie nākamā klases biedra.
4. Aktivitāti turpina līdz tabulas ailes ir aizpildītas.

Nobeigumā

Skolēniem ir daudz jaunu ideju/jautājumu, kurus var censties īstenot individuāli vai arī grupās!

10. Izturētspējas kompass

Aktivitātes darbība

Šo metodi var izmantot, lai apkopotu un izvērtētu izpētes rezultātus.

Aktivitātes mērķis

Izpētīt kopienu.

Nepieciešamie materiāli

"Izturētspējas kompass" (skatīt zemāk redzamo tabulu):

	Ļoti labi attīstīts	Līdzsvarā	Samazināts
Cilvēki			
Kultūra			
Ekonomika			
Sadarbība			

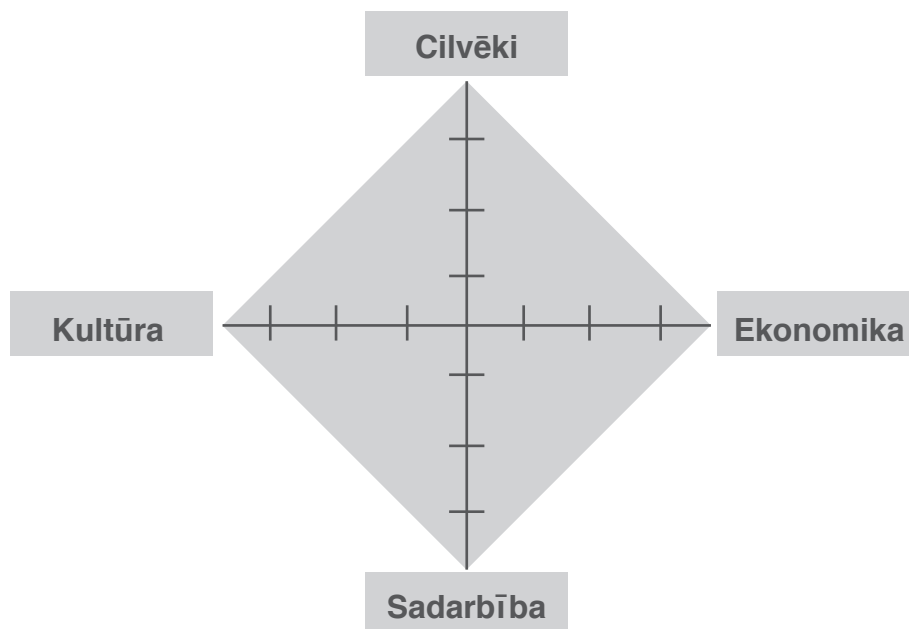
Darbība

1. Izvērtējiet visas četras izturētspējas jomas savā kopienā – cilvēkus, ekonomiku, kultūru, sadarbību. Mēģiniet raksturot tās vienā teikumā, lietojot atslēgvārdus. Skatiet piemēru zemāk:

	Ļoti labi attīstīts	Līdzsvarā	Samazināts
Cilvēki	Laimīgi - harmonijā ar sevi gan fiziski, gan garīgi.		
Kultūra	Radoša, līdzdalību veicinoša kultūra: mēs esam laimīgi, ka dzīvojam šeit, jo mums ir iespēja veidot mūsu pašu nākotni.		
Ekonomika	Darbīga vietējā ekonomika, nekaitējot videi: darbs, enerģija, ienākumi, pieejami dzīvokļi, pārtika.		
Sadarbība	Veiksmīga sadarbība gan vietējās kopienas ietvaros, gan ar citām kopienām.		

2. Turpinot darbu grupās, izvērtējiet, kā veicas jūsu kopienai? Izvērtējiet katru kompasa asi un iekrāsojiet to atkarībā no tā, cik labi šī joma ir attīstīta.

3. Grupas ar saviem rezultātiem iepazīstina pārējos. Vai vērtējumi ir līdzīgi? Kas ir atšķirīgs? Diskutē par atšķirībām. Iespējams, ka jānoformulē jauni atslēgvārdi, kas raksturo kopējo viedokli, vai jāpaplašina esošie. Noslēgumā skolēni secina, vai var vienoties par vienotu izpratni un izveidot kopēju kompasu, vai tomēr nepieciešama plašāka izpēte un vairāk viedokļu.

Nobeigumā

Ir noskaidrots, ko kopienā nepieciešams uzlabot. Nākamais solis ir meklēt idejas, kā uzlabot kopienas izturētspēju.

11. Kādas ir tavas prasmes un iemaņas?

Aktivitātes būtība

Aktivitāte ļauj noteikt grupas stiprās puses, prasmju daudzveidību.

Aktivitātes mērķis

Dalībnieki ir noskaidrojoši savas grupas stiprās puses – prasmes un iemaņas.

Kas ir nepieciešams?

"Prasmju" lapa (skatīt zemāk redzamo tabulu):

Te ir uzskaitītas dažas prasmes, kuras var būt noderīgas krīzes situācijā. Kādas prasmes piemīt tev? Atzīmē visas prasmes, kuras tev piemīt:	
☐ Saprotos ar maziem bērniem	☐ Pārzinu sociālo mediju lietošanu (Twitter, Snapchat, Instagram, Facebook...)
☐ Protu gatavot ēst	☐ Protu salabot vienkāršas lietas
☐ Protu svešvalodas (kādas) _____	☐ Protu saskaldīt malku un iekurt krāsni
☐ Protu rīkoties ar elektroniskām ierīcēm	☐ Protu notīrīt sniegu
☐ Protu sniegt pirmo palīdzību	☐ Protu iztīrīt māju
☐ Esmu sportisks un norūdīts	☐ Protu parūpēties par dzīvniekiem
☐ Patīk runāties ar veciem cilvēkiem	☐ Protu uzklaust
Tev noteikti ir vēl citas prasmes bez minētajām. Uzraksti vismaz trīs prasmes un padomā, kā tās tev var palīdzēt krīzes situācijā.	
1. _____	
2. _____	
3. _____	

Darbība

Izdala lapas ar dažādu prasmju sarakstu. Skolēni var atzīmēt visas prasmes, kuras viņiem piemīt un pierakstīt klāt vēl vismaz trīs, kuras nav iekļautas sarakstā. Skolēns apdomā, kā var izmantot šīs prasmes krīzes situācijā. Tiek izveidotas komandas – pa pieciem skolēniem katrā. Vienā komandā nevar būt divi komandas locekļi ar vienādām prasmēm. Katrs skolēns izvēlās vienu no savām prasmēm un to uzraksta uz vārda uzlīmes.

Nobeigumā

Aktivitātes dalībnieki ir sapratuši, ka viņu prasmes ir ļoti daudzveidīgas, tāpēc sadarbojoties viņi ir spējīgi pārvarēt dažādus izaicinājumus.

12. Sinhronais rakstīšanas process

Aktivitātes darbība

Skolēni raksta par kādu jautājumu vai problēmu (individuāli vai grupās). Pēc tam darba lapa tiek padota citam grupas skolēnam.

Tiek izveidotas nelielas darba grupas (4 līdz 6 skolēni). Individuāli vai pāros skolēniem tiek iedota papīra lapa ar jautājumu/uzdevumu. Skolotājs var ieteikt tēmu. Ar idejām iespējams apmainīties grupas robežās vai arī visas klases skolēni kopīgi definē jautājumus.

Aktivitātes mērķis

Šī metode ir piemērota “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” mācību materiālu izmēģināšanas sākuma posmam, kad ir nepieciešams apkopot zināšanas, rast idejas vai jautājumus par specifiskām tēmām. Šo metodi ir arī iespējams izmantot projekta beigu posmā, lai atkārtotu zināšanas un prasmes.

Nepieciešamie materiāli

Zīmuli, marķieri un papīrs.

Darbība

1. Skolēni saņem papīra lapu, uz kuras uzrakstīta tēma (individuāli, pāros vai grupās).
2. Noteiktu laika posmu skolēni var apmainīties ar idejām vai arī var sākt atbildēt uz jautājumu/reaģēt uz problēmu.
3. Kad laiks ir beidzies, skolēni padod papīra lapu nākamajam grupas biedram pa kreisi.
4. Pēc tam skolēni saņem citu papīra lapu ar jaunu tēmu.
5. Skolēni atkal var sākt no sākuma - apmainīties ar idejām vai atbildēt uz jautājumiem.
6. Šis process tiek turpināts līdz visi skolēni grupā ir apmainījušies ar idejām par visām tēmām.

13. Diskusiju aplis

Aktivitātes darbība

Izmantojot šo aktivitāti, iespējams veiksmīgi apspriest dažādas tēmas. To ir iespējams veikt nelielās grupās vai visas klases skolēniem kopā. Aktivitāte nodrošina, ka visiem skolēniem tiek dota iespēja izteikt savu viedokli, kā arī uzklaut citu skolēnu viedokļus. Skolotājs darbojas kā moderators un aktivitātes nobeigumā noslēdz diskusiju.

Aktivitātes mērķis

Aktivitātes mērķis ir nostiprināt saziņas un problēmu risināšanas spējas. Diskusiju apli un lomu spēles būtu vēlams organizēt pēc aktivitātēm, kurās skolēni ir veidojuši izpratni par ilgtspējīgu attīstību un izturētspēju. Tādējādi skolēni apgūst zināšanas un metodes, kuras palīdzēs pārvarēt grūtības.

Darbība

1. Skolēni sadalās vienādās grupās.
2. Daļa skolēnu izveido apli, kurā visi dalībnieki nostājušies ar skatu uz ārpusi. Otrās grupas skolēni stāv pretī ar skatu uz apla iekšpusi.
3. Skolotājs uzdod jautājumu vai nosauc tematu un pasaka, cik daudz laika ir atvēlēts diskusijai, piemēram, 4 minūtes. Skolēni apspriež izvēlēto jautājumu ar cilvēku, kas stāv viņiem pretī.
4. Kad laiks ir beidzies, skolēni pavirzās vienu pozīciju pa labi un to pašu jautājumu apspriež ar citu cilvēku.

14. Vērtību spēle

Aktivitātes darbība

Tā kā mūsu vērtību skala nosaka to, kas esam un kā rīkojamies, ir nepieciešams izprast to nozīmīgumu. Vērtību spēlē tiek noskaidrotas skolēniem un kopienai prioritārās vērtības, kā arī tā veicina izpratni par vērtību ietekmi uz pārmaiņām.

Aktivitātes mērķis

Veicināt skolēnus domāt par to, kādas vērtības viņi un citi cilvēki uzskata par svarīgām, un kā stiprināt skolēnu spēju apsvērt savu personīgo un kopienu vērtību sistēmu.

Nepieciešamie materiāli

Vērtību diagramma (gan ar kategorijām, gan bez) uz A3 lapas vai plakātu lapas. Sarakstu ar 58 vērtībām ir iespējams atrast “Kopīgo ceļoņu rokasgrāmatā” (68. lpp.):

<http://valuesandframes.org/downloads/>.

Var arī izmantot Vērtību kārtu spēli, kura ir pieejama mājaslapā: <http://publicinterest.org.uk/shop/>.

Divi mazi, dažādu krāsu uzlīmju komplekti (nav obligāti).

Darbība

1. Skolēni aplūko un apspriež Vērtību diagrammu: [Schwartz's 'Values'](#).
2. Skolēni izvēlās piecas vērtības, kuras viņiem ir vissvarīgākās, un tās atzīmē ar krāsainu uzlīmi.
3. Izmantojot citas krāsas uzlīmi, skolēni atzīmē 5 vērtības, kuras, viņuprāt, ir vissvarīgākās sabiedrībai.
4. Pēc tam vērtības tiek sadalītas kategorijās, kā norādīts zemāk diagrammā.
5. Plakāts tiek prezentēts pārējiem skolēniem un kopīgi tiek diskutēts par izveidojušos situāciju.

Nobeigumā

Ir būtiski izprast vērtību būtību, kuras ir pamatā rūpēm par sociālo un dabas vidi. Tās stiprinot, iespējams sekmīgāk reaģēt uz daudzveidīgiem izaicinājumiem – no klimata pārmaiņām līdz sociālai atstumtībai. Šī aktivitāte, izmantojot vērtību kārtis, palīdz skolēniem saprast, kas ir vērtības un kuras vērtības palīdz cilvēkiem attīstīties, nekaitējot ne sev, ne sabiedrībai.

Arī citu cilvēku vai organizāciju prioritātes var tik noskaidrotas un atspoguļotas diagrammā (piemēram, viņu kopiena, valdība utt.). Skolotājs var uzdot skolēniem tādus jautājumus kā: “Ja mēs patiesi vēlamies dzīvot labākā pasaulē, kura ir ilgtspējīga, vesela un godīga, tad kādām sabiedrības vērtībām ir jābūt vissvarīgākajām?”.

Vērtību kāršu spēle (vienkāršā versija)

Kādas vērtības ir nepieciešamas, lai pasaule kļūtu labāka.

Klasi sadala nelielās grupās. Sajauc un izdala grupām vērtību kārtis. Šī aktivitāte veicina skolēnu koncentrēšanos uz sabiedrības vērtībām, kā arī to nozīmīgumu lielu sociālu problēmu risināšanā. Skolotājs jautā skolēniem: “Ja mēs patiesi vēlamies dzīvot labākā pasaulē, kura ir ilgtspējīga, veselīgāka un godīgāka, tad kādām sabiedrības vērtībām ir jābūt vissvarīgākajām?”.

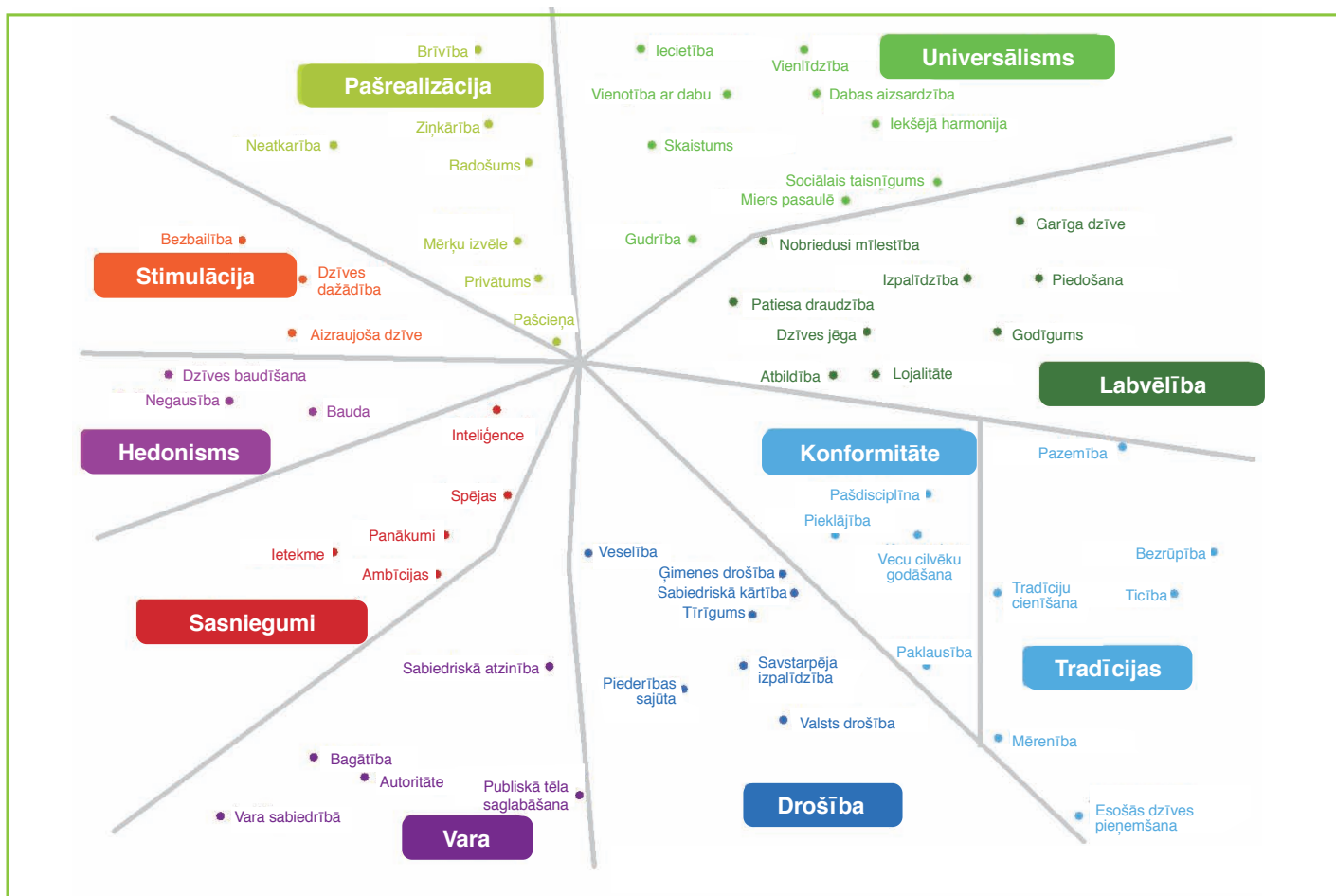
Pēc tam skolēni apskata savas vērtību kārtis un izvēlas tās, kuras, viņuprāt, ir nepieciešamas, lai tiktu veicināta ilgtspējīga, vesela un godīga sabiedrības veidošanās.

Šīs kārtis tiek saliktas vienā kaudzē. Otrā kaudzē tiek noliktas tās kārtis, kuru vērtības neveicina ilgtspējīgas, veselas un godīgas sabiedrības veidošanos.

Nobeigumā

Aktivitātes nobeidumā jārīko kopīga diskusiju par to, kāpēc tika izvēlētas tieši šīs vērtības.

15. Klimata pārmaiņas un vietējā apkārtnē

Aktivitātes būtība

Klimats un vide ir ļoti aktuāli temati gan plašsaziņas līdzekļos, gan politiķu darba kārtībā. Attēli ar plūdiem, sausuma skartiem apgabaliem, izmirstošām dzīvnieku sugām un cilvēkiem, kuri cieš no bada, ir mūsdienu ikdienas sastāvdaļa. Jautājums ir - kā iespējams cīnīties ar globālām klimata problēmām, vai tās ietekmē mūs, vai mēs varam ko darīt?

Attēli nereti pasaka daudz vairāk par vārdiem, tāpēc tie bieži tiek izmantoti, lai aprakstītu globālās sasilšanas sekas. Šajā aktivitātē skolēni paši izveido savu klimata stāstu, kas ir saistīts ar vietējo apkārtni, kā arī domā, ko ir iespējams darīt, lai situāciju uzlabotu.

Aktivitātes mērķis

Iemācīties izmantot attēlus, lai prezentētu savu viedokli par vietējo vidi, klimata pārmaiņām un savu rīcību.

Nepieciešamie materiāli

1. Digitālā fotokamera vai viedtālrunis;
2. Attēlu redaktors: Photoshop, Gimp;
3. Photo Story, PowerPoint, Prezi prezentācijas rīki.

Darbība

1. Skolēnus sadala grupās pa trīs. Viņi apmainās ar idejām par klimatu, vietējo vidi un savu iespējamo rīcību. Idejas pieraksta grupas domu kartē.
2. Iepazīstina pārējos ar savām idejām.
3. Izvēlas trīs vārdus no domu kartes, uz kuriem skolēni vēlas koncentrēties savā attēlu sērijā (attēlu sērijai ir jāietver vietējās apkārtnes dabas apstākļi un kā skolēni varētu tos ietekmēt).
4. Skolēni apmainās ar idejām saistībā ar izvēlētajiem vārdiem. Skolēniem ir jākoncentrējas uz to, ko viņi vēlas fotografēt, kāpēc tieši šādus attēlus.
5. Skolēni apspriež idejas, ko viņi vēlētos parādīt savā attēlu sērijā.
6. Skolēni sāk fotografēt un rediģēt attēlus.
7. Skolēni uzraksta nelielus aprakstus saviem fotoattēliem. Tos var nolasīt pārējiem klases biedriem attēlu prezentācijas laikā.
8. Skolēni uzraksta savu foto stāstu!

Nobeigumā

- Skolēni prezentē savu foto stāstu pārējām skolēnu grupām.
- Skolēni pārrunā:
  - Kāda ir prezentācijas galvenā doma?
  - Kāda ir saikne starp vietējo vidi un klimata pārmaiņām?
  - Vai mēs paši varam kaut ko darīt, lai situāciju uzlabotu?

16. Pārmaiņas vietējā kopienā

Aktivitātes būtība

Vienmēr iespējams kaut ko uzlabot savas kopienas dzīvē. Šajā aktivitātē skolēni domās, ko viņi vēlās izmainīt savā kopienā un kā izplānotās iniciatīvas varētu palīdzēt samazināt klimata pārmaiņas.

Vai cilvēki pārāk daudz izmanto mašīnas? Vai vairāk vajadzētu koncentrēties uz apģērba nēsāšanas laiku un tikai pilnībā nolietota apģērba vietā iegādāties citu? Kā plānot pārtikas iepirkšanu? Vai ir nepieciešams izveidot noteikumus elektrības patēriņam skolā? Vai vajadzētu audzēt pašiem savus dārzeņus? Ir neskaitāmas iespējas, kas vietējā kopienā varētu būt citādāk. Vienīgie ierobežojumi ir mūsu domāšana un attieksme.

Aktivitātes mērķis

Skolēni iemācās noteikt un apspriest dažas no galvenajām vietējās kopienas problēmām saistībā ar klimata pārmaiņām.

Nepieciešamie materiāli

1. Skolēni domā, kāda varētu būt viņu sapņu kopiena. Pārdomā, ko viņi vēlētos tajā izmainīt. Vai izmaiņas palielina vai samazina klimata pārmaiņas?
2. Tiek rīkota Dalies un aizņemies aktivitāte, kurā piedalās visas klases skolēni. Aktivitātes laikā skolēni izvēlas, 10 labākās idejas, uzrakstot tās uz lapas.
3. Skolēni dodas pie kāda no klases biedra, lai viens otram prezentētu savas idejas. Katrs skolēns izvēlās vienu ideju, ko vēlas aizņemt no otra. Pēc tam skolēni dodas pie nākamā klases biedra līdz visa lapa ir aizpildīta.
4. Tādējādi skolēns iegūst daudz dažādu ideju, kuras var izmantot turpmākajā darbā.
5. Izveido grupas ar pieciem skolēniem katrā, un katrs skolēns prezentē savu ideju lapu pārējiem grupas dalībniekiem. Skolēni izvēlās piecas labākās idejas un tās uzraksta uz atsevišķām papīra lapām. Tiek veikta Sinhronās rakstīšanas aktivitāte. Vienlaikus skolēni domā par izvēlētajām idejām.
6. Katrs skolēns pāris minūtes apsver vienu ideju. Kad beidzas laiks, skolēns padod savu lapu skolēnam pa kreisi.
7. Skolēns apdomā nākamo ideju, līdz visas piecas idejas aplūkotas.
8. Skolēni apspriež, kādas izmaiņas ir nepieciešamas, lai īstenotu izvēlētas idejas. Vai tas ir iespējams? Kuras vietējās kopienas dalībniekus šādas pārmaiņas ietekmētu visvairāk? Vai šīm idejām ir kādas globālas sekas?

Nobeigumā

Skolēni īsi visai klasei prezentē savas piecas labākās idejas un diskutē par to, vai tās ir iespējams īstenot.

17. Apkārt pilsētai

Aktivitātes būtība

Laika gaitā pilsētas ir attīstījušās dažādi. Starp pilsētu un lauku teritoriju visu laiku notiek mijiedarbība, un vairums cilvēku ir saistīti ar savu pilsētu un lielākā vai mazākā mērā izmanto tās institūcijas. Cilvēki iepērkas, strādā vai arī dzīvo pilsētā.

Vecākās pilsētas ir veidojušās no tirgus laukumiem un reliģiskiem centriem, kā, piemēram, no klosteriem, vai no nocietinājumiem. Ar industrializācijas palīdzību pilsētas sāka augt, to attīstību ietekmēja arī dzelzceļu un automobiļu izgudrošana.

Aktivitātes mērķis

Attīstīt piederības sajūtu:

- Veikt praktisku izpēti, kā skolēnu dzīvesvieta vai tuvējā pilsēta ir attīstījusies;
- Iegūt teorētiskas zināšanas par vietējās pilsētas attīstību, pilsētas struktūru;
- Skolēni iegūst zināšanas par pilsētas attīstību saistībā ar iedzīvotāju skaita dinamiku.

Nepieciešamie materiāli

1. Google Maps vai līdztīgas aplikācijas.
2. Zīmuli, marķieri un papīrs.
3. Video rediģēšanas vai prezentācijas programma, piemēram, Movie Maker, Adobe Premiere, Photo Story, PowerPoint vai Prezi.
4. Viedtālrunis vai kamera.

Darbība

1. Klases skolēni tiek sadalīti grupās.
2. Vispirms grupas apspriež, kā pētāmā pilsēta ir strukturēta. Skolēni pieraksta savus pieņēmumus.
3. Pēc tam tiek izmantots interneta rīks (piemēram, Google Maps), lai atrastu detalizētu karti un pilsētas atrašanās vietu.
4. Tiek izplānots maršruts cauri pilsētas centram – no vienas pilsētas puses līdz otrai.
5. Izdrukā maršrutu (ieteicams izdrukāt 2 kopijas).
6. Skolēni izstaigā/izbraukā maršrutu. Novērojumus pieraksta plānā. Var sanumurēt pastaigā redzētās vietas un pēc tam sastādīt sarakstu. Skolēni var izmantot zemāk redzamās kategorijas:

1. Centrs
2. Viegla rūpniecība un mazumtirgotāji
3. Smagā rūpniecība
4. Topošais (jaunais) centrs
5. Servisa uzņēmumi un sabiedriskās institūcijas
6. Pārejas zonas starp dzīvojamām un komerciālām ēkām
7. Dzīvojamās zonas
8. Biznesa centrs
9. Zaļā zona

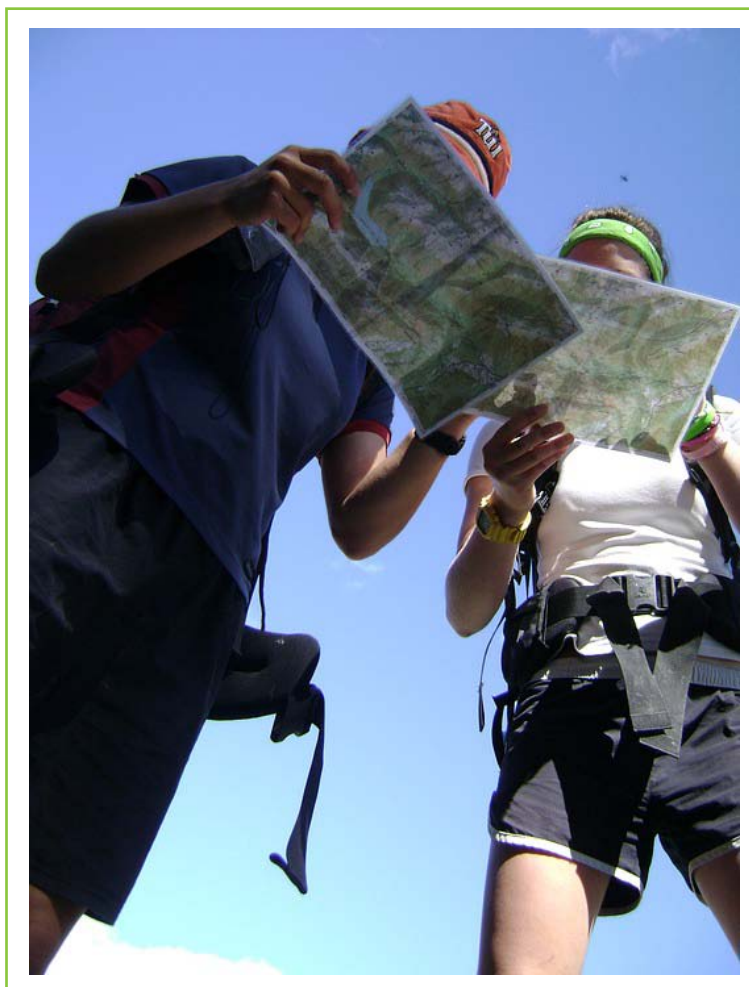
7. Pastaigas laikā skolēni fotografē pilsētas zonas.
8. Pēc tam skolēni atbild uz jautājumiem saistībā ar viņu zināšanām par izturētspēju un ilgtspējīgu nākotni.

Klasē skolēni salīdzina savus novērojumus ar dažādiem pilsētas modeļiem. Vai skolēnu pilsēta sakrīt ar kādu no modeļiem? Tad skolēni izpēta pilsētas iedzīvotāju skaita dinamiku pēdējo gadu laikā.

Nobeigumā

Skolēni apspriež, kā pilsēta varētu izskatīties nākotnē un pamato savas domas. Tiek izveidota īsa prezentācija par galvenajiem novērojumiem – ieteicams izmantot video, piemēram, Movie Maker vai Photo Story.

Nobeigumā skolēni savus video ievieto YouTube mājaslapā vai arī parāda tos viens otram.

18. Vietas pārbaudes pastaiga

Aktivitātes būtība

Skolēni novēro un pieraksta zonas, vietas un aktivitātes, kuras uzskata par sakārtotām un kuras, viņuprāt, veicina pozitīvu emociju veidošanos, piemēram, zaļās zonas. Šīs aktivitātes laikā tiek piefiksētas arī tās vietas vai aktivitātes, kuras negatīvi ietekmē kopienu (antisociāla uzvedība, ātra satiksme utt.).

Šī metode tiek bieži izmantota Lielbritānijā, jo tiek uzskatīta par efektīvu un vienkāršu. Tā palīdz izveidot kopienu un vietējās apkārtnes plānus, pašvaldības politiku, skolu mācību plānus, tādējādi attīstot sapratni par kopienas plānošanu. Vairāk informācijas atradīsiet mājaslapā - [Placecheck website](http://www.placecheck.info).

Aktivitātes mērķis

Vietas pārbaudes metode tiek izmantota kā viens no pirmajiem soļiem, lai izlemtu par to, kā būtu iespējams uzlabot vietējo apkārtni. Šī metode tiek bieži izmantota, lai uzsāktu kādas pārmaiņas. Tā var veicināt dažādas aktivitātes - no atkritumu savākšanas dienām līdz apkārtnes pārplānošanai. Šī aktivitāte palīdz skolēniem attīstīt piederības sajūtu un var palīdzēt noskaidrot kopienas resursus, vietas, kur ir nepieciešama iejaukšanās, lai mazinātu negatīvu sociālo ietekmi. Tas ir arī vienkāršākais veids, kā kopienām uzņemties atbildību par savu apkārtni, radīt idejas ielu, laukumu un parku uzlabošanai.

Nepieciešamie materiāli

Vietas pārbaudes jautājumi un atbilžu reģistrēšanas metode (papīrs, video utt.). Šajā mājaslapā ir iespējams atrast papildu informāciju, kā sagatavot Vietas pārbaudes pastaigu:

http://www.placecheck.info/wp-content/uploads/2012/03/How-to-do-a-Placecheck-_explained-in-full_.pdf

Darbība

Skolēni dodas ekskursijā uz pētāmo vietu un atbild uz 21 jautājumu:

Īpaša vieta

- Kas padara šo vietu par īpašu vai unikālu?
- Kāpēc šī vieta izskatās tieši šādi?
- Kādas vietējās aktivitātes vai pasākumi ir padarījušas šo vietu par īpašu?
- Kāpēc cilvēkiem patīk šī vieta?
- Kā mēs to varam padarīt vēl īpašāku?
- Kāds ir šīs vietas uzlabošanas potenciāls?

Vietas pieejamība

- Cik pieejama ir šī vieta? Kas ierobežo pārvietošanos šajā vietā?
- Cik patīkama ir šī vieta? Vai kaut kas šo vietu padara neomulīgu?
- Cik ērti var novietot automašīnas?
- Kā ir iespējams padarīt šo vietu vēl pieejamāku?

Droša un patīkama vieta

- Kas padara šo vietu – tās ielas un publiskās telpas – drošu un patīkamu? Kuri faktori to mazina?
- Cik veiksmīgs ir šīs vietas ielu un laukumu segums? Ko būtu iespējams uzlabot?
- Kā šo vietu ir iespējams padarīt drošāku un patīkamāku?
- Kā cilvēki izbauda dabu šajā vietā? Kas pietrūkst?

Planētai draudzīga vieta

- Kas šo vietu padara planētai draudzīgu? Kā tiek izšķērdēti ierobežotie resursi?
- Kā tiek izmantoti resursi, lai pārvietotos?
- Kā tiek apsaimniekoti atkritumi?
- Kā ēkās tiek patērēta enerģija?
- Cik pielāgojama ir šī vieta?
- Kādas citas īpašības padara šo vietu planētai draudzīgu?
- Kā šai vietā iespējam veiksmīgāk izmantot esošos resursus?

Nobeigumā

Šī metode ir lielisks veids, kā veicināt mācīšanos vidē. Skolēni novēro apkārtni un novērtē tās izturētspējas vājās un stiprās puses.

19. Kopienas izpēte

Aktivitātes būtība

Šī aktivitāte sniedz iespēju strukturēt informāciju par kādu noteiktu teritoriju. Tā ir iespēja apsvērt gan vietas fiziskos elementus (piemēram, ēkas, telpas un satiksmi), gan sociālos aspektus (piemēram, vai cilvēki jūt, ka viņi spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanu). Šī aktivitāte ir ļoti līdzīga vietas pārbaudes aktivitātei, un tās var izmantot vienlaikus.

Šī aktivitāte ir lielisks veids kā veicināt mācīšanos vidē. Pētījumi norāda, ka vietām, kurās cilvēki pavada daudz laika, ir ļoti liela ietekme uz cilvēka dzīvi. Tas, kā vieta izskatās, funkcionē un kādas tajā ir izjūtas, var ietekmēt cilvēku veselību un labklājību un, uzlabojot vietu kvalitāti, ir iespējams mazināt nevienlīdzību.

Aktivitātes mērķis

Aktivitāte mudina uz diskusiju, ļauj skolēniem sistemātiski apsvērt visu vietu elementus. Aktivitāte akcentē vietas stiprās puses, kā arī norāda, kas būtu uzlabojams. Izmantojot šo aktivitāti, skolēni var novērtēt, cik veiksmīgi darbojas viņu kopiena.

Nepieciešamie materiāli

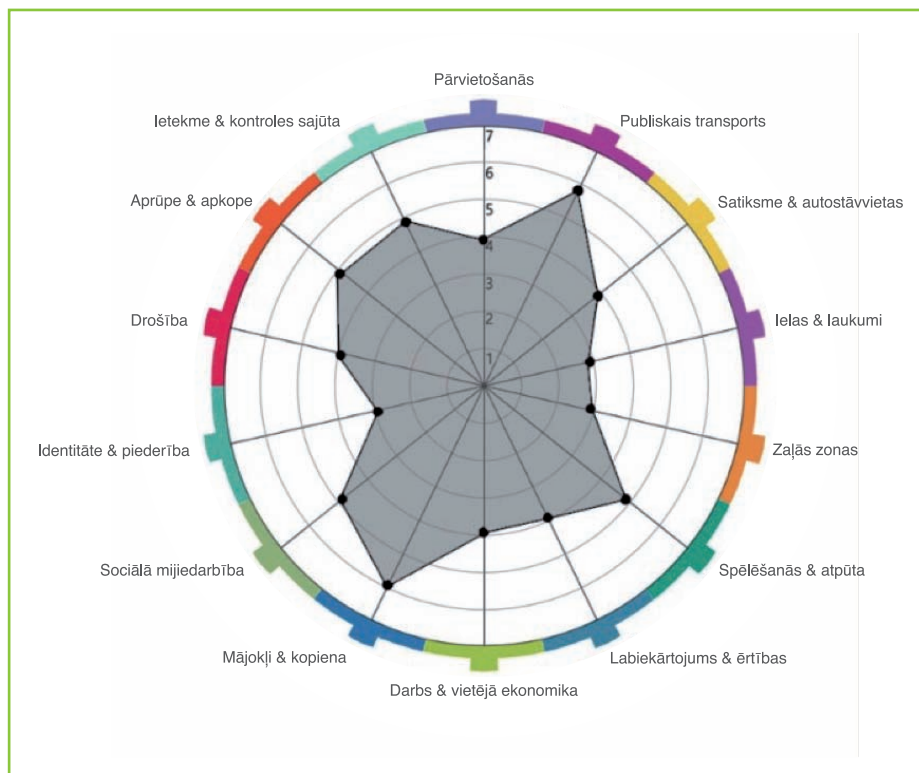
Kompasa vai Rozes diagramma.

Šajā mājaslapā ir iespējams iegūt vairāk informācijas par šo metodi:

<http://www.placestandard.scot/#/home>

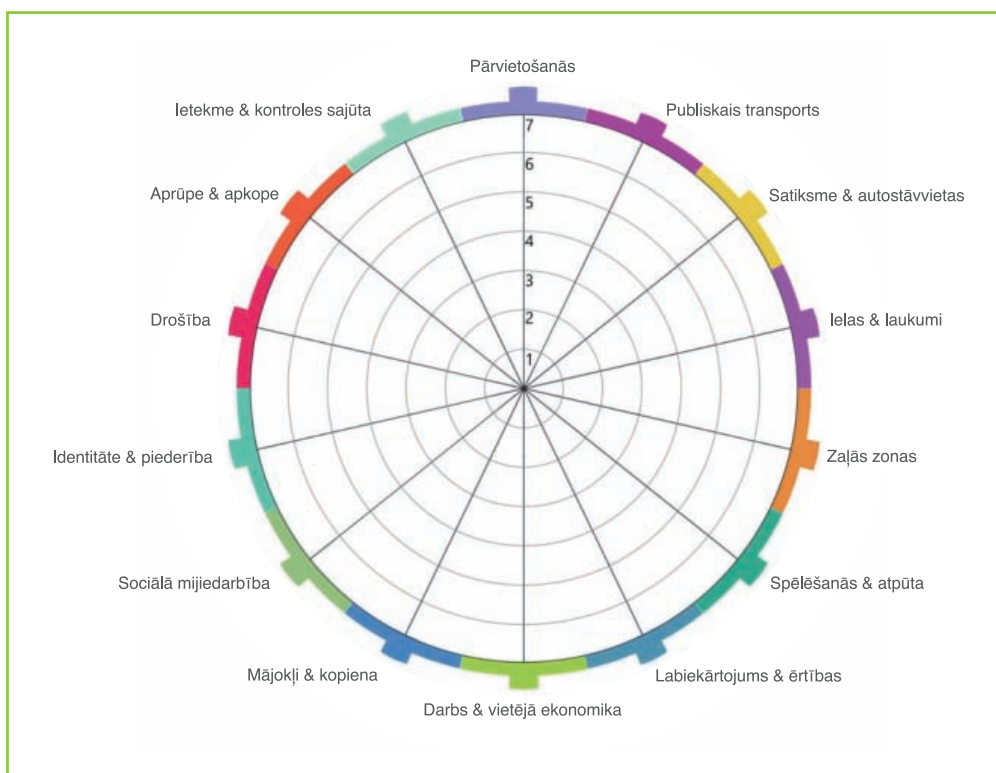
Darbība

1. Skolēni uz lapas uzraksta savus vārdus. Vienojas, vai strādās individuāli vai grupās, kā arī kuru teritoriju novērtēs.
2. Tiek izdrukāta diagramma, un skolēni novērtē ikvienu vietējās apkārtnes jomu. Skolēni atbild uz jautājumiem grupās, izmantojot vērtējuma skalu no 1 līdz 7. Tiek doti daži ievadjautājumi diskusiju uzsākšanai. Grupai ir jānonāk pie kopīga secinājuma par vērtējumu. Uz lapas ir brīvas vietas, kurās var pierakstīt savu atbildi pamatojumus.
3. Kad uz visiem jautājumiem ir atbildēts, tad vērtējumus ieliek diagrammā. Iegūtie punkti tiek savienoti, izveidojot rozes diagrammu (skatīt piemēru zemāk).

Nobeigumā

Pēc diagrammas pabeigšanas skolēniem ir iespēja pārdomāt iegūtos rezultātus un vienoties par prioritāri veicamajām darbībām. Skolēni izveido galveno problēmu sarakstu izvēlētajā teritorijā.

20. Cilvēku un resursu apzināšana

Aktivitātes būtība

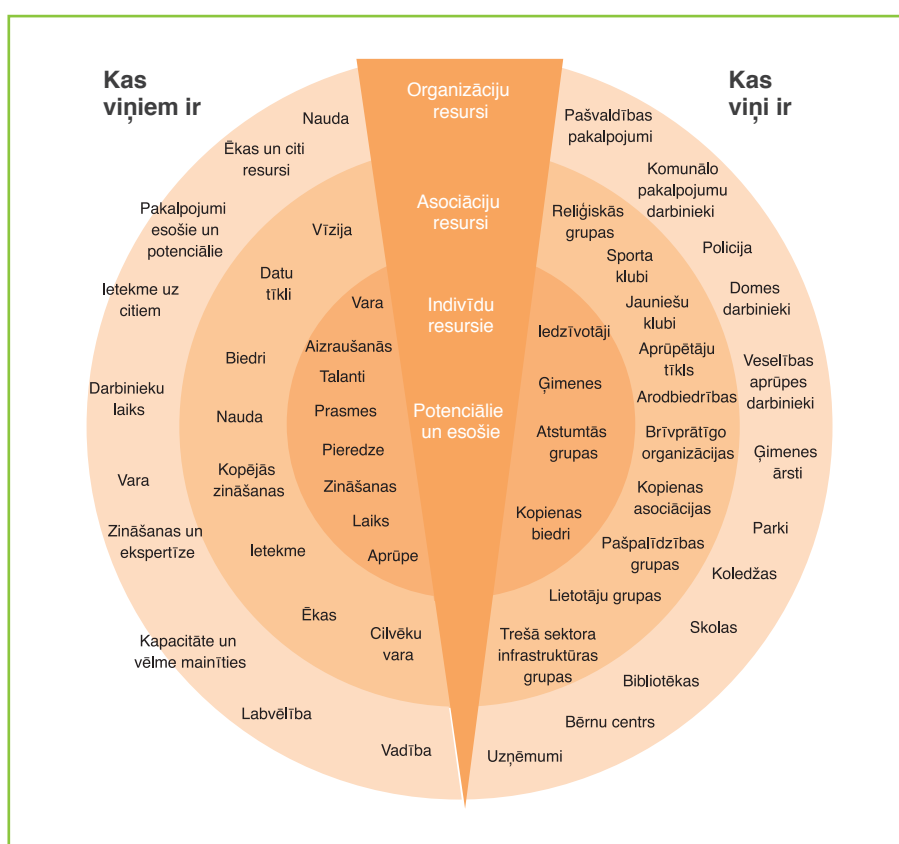
Aktivitātes mērķis ir apzināt kopienas biedrus un kādu ieguldījumu viņi var dot apkārtējiem cilvēkiem. Šo aktivitāti ir iespējams veikt dažādos līmeņos (no indivīdiem līdz organizācijām).

Aktivitātes mērķis

Identificēt kopienas resursus un secināt, kādas ir iespējas palīdzēt kopienas iedzīvotājiem.

Nepieciešamie materiāli

Resursu karte (skatīt zemāk).

Darbība

1. Skolēni identificē, kas viņiem ir nepieciešams, lai pabeigtu savu projektu, piemēram, zināšanas, spējas, nauda.
2. Izmantojot Resursu karti, skolēni apzina, kādas grupas atrodas kopienā un ko tās var sniegt, piemēram, iedzīvotāji un zināšanas, vai koledžas un ietekme.
3. Skolēni Resursu kartē var sagrupēt cilvēkus, organizācijas un iedzīvotāju grupas un konstatēt, kuri ir vislabāk piemēroti projekta atbalstam.

Nobeigumā

Izmantojot iegūto informāciju, skolēni var uzsākt izpēti un saziņu ar cilvēkiem un organizācijām savā kopienā.

21. Krīzes scenārijs

Aktivitātes mērķis

Šo aktivitāti var veikt dabaszinātņu skolotājs vai arī ar izvēlēta eksperta palīdzību, kuru izpēti posmā, iespējams, atraduši paši skolēni. Skolēni tiek aicināti izteikt līdz šim iegūtās zināšanas par vides ilgtspējību un, risinot krīzes scenāriju, apsvērt darbības, ar kuru palīdzību varētu risināt vietējās apkārtnes problēmas.

Šo aktivitāti ieteicams veikt pēc ekskursijām pa vietējo apkārtni, piemēram, uz atkritumu apsaimniekošanas, pārstrādes uzņēmumiem, dzeramā ūdens sagatavošanas kompleksiem un ūdens attīrīšanas stacijām. Šāda pieredze ārpus skolas telpām palīdz skolēniem novērtēt kopienas resursus un ieguvumus, kā arī iepazīties ar šo institūciju ikdienu darbu. Šo ekskursiju laikā skolēni var veikt piezīmes, fotografēt un uzņemt īsus video.

Aktivitātes mērķis

Aktivitātes mērķis ir palīdzēt skolēniem iegūt pamatīgāku izpratni par vides jautājumiem, apsvērt iespējamo problēmu sekas un atrast reālus risinājumus.

Nepieciešamie materiāli

Datori, informācija par vietējo patēriņu, eksperti, kreatīvisms.

Darbība

Skolotājs vai eksperts palīdz skolēniem pētīt problēmu, iesakot iespējamo vietējās kopienas "krīzes scenāriju". Piemēram, pēkšņas krīzes, kuras ir saistītas ar ūdens resursu izsīkumu/trūkumu, atkritumu izvežu streiku utt. Skolēni veic piezīmes un veido domu karti par iegūto informāciju. Pēc redzētā pārrunāšanas ar skolotāju, skolēnus sadala grupās un viņi izvēlās kādu kritisku problēmu, ko nepieciešams izpētīt un atrisināt.

Grupu darbs var norisināties skolā ar informātikas skolotāja palīdzību un/vai mājās. Jānodrošina, lai izziņāto būtu iespējams parādīt radošā veidā: lomu spēles, PowerPoint prezentācijas, īsas dziesmas, "TV ziņas", video vai intervijas.

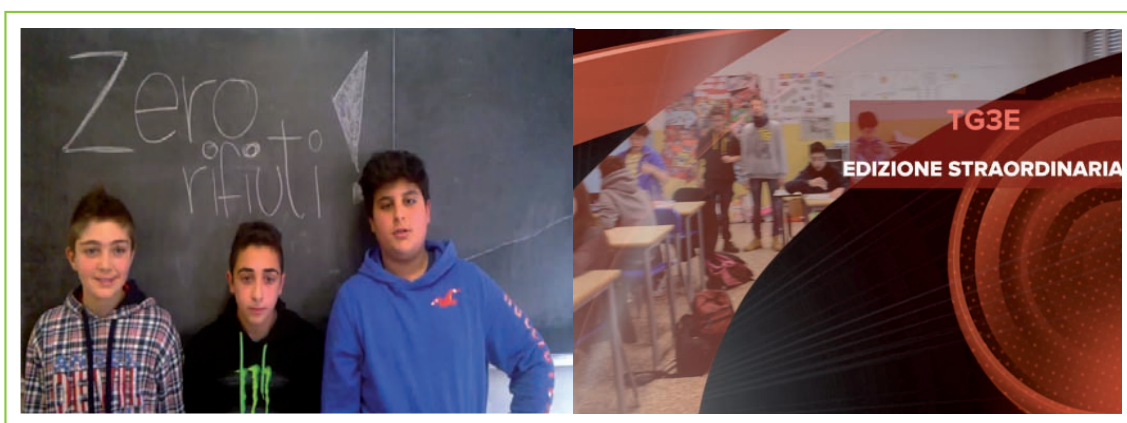
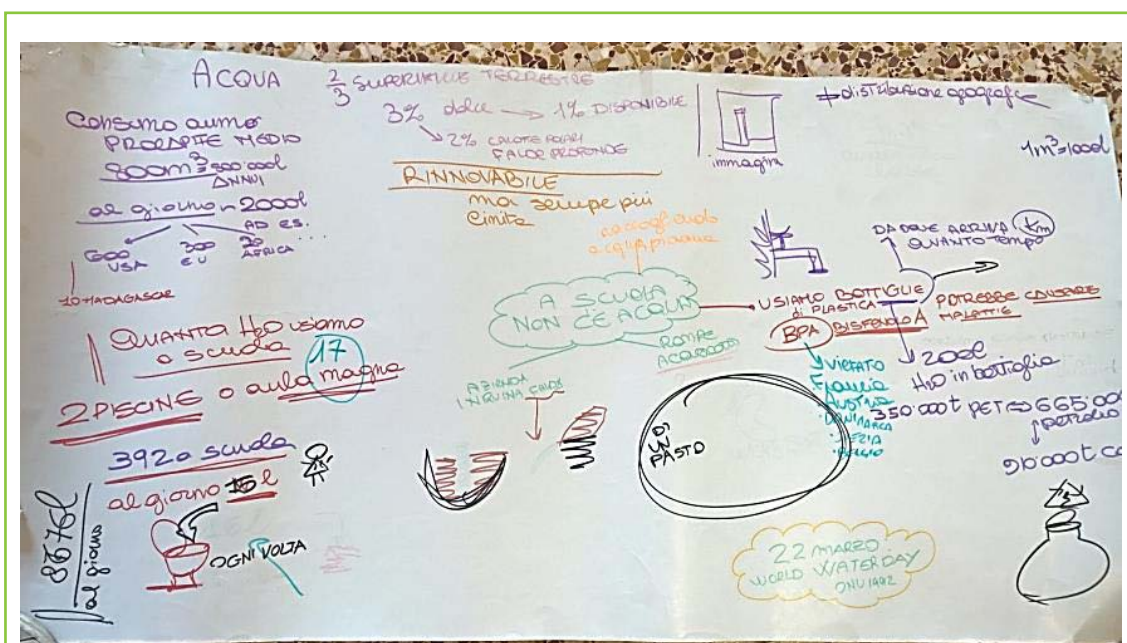
Itālijā projekta mācību materiālu izmēģināšanas gaitā tika pētīti sekojoši "krīzes scenāriji":

1. Jau mēnesi ir slēgts vietējās atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums, tāpēc lielas problēmas sagādā māsaimniecību atkritumi. Iedzīvotājiem savi atkritumi jāglabā pašiem, tos nav iespējams sadedzināt. Ko mēs varētu darīt?
2. Ūdens attīrīšanas stacija ir slēgta, jau mēnesi iedzīvotājus nav iespējams nodrošināt ar dzeramo ūdeni vai tas ir pavisam nelielos daudzumos (tikai 1-2 litri uz katru cilvēku dienā). Ir nepieciešams atrast risinājumu situācijai.

3. Elektroenerģijas cena pieaug tik būtiski, ka pašvaldība nespēj samaksāt piegādātājam. Ko mēs varētu darīt?
4. Krievijas un Ukrainas nesaskaņu dēļ, kā arī Ziemeļāfrikas valstu politiskā nestabilitāte apgrūtina regulāru dabasgāzes piegādi Itālijas gāzes cauruļvados. Kādi būtu situācijas risinājumi, ja vairs nevarētu izmantot ūdens boileri ūdens sildīšanai?
5. Pašvaldībai tiek piespriests 3000 € sods, jo ir pieļautas nopietnas kļūdas atkritumu šķirošanas gaitā. Ko varētu darīt, lai cilvēki iemācītos pareizi šķirot atkritumus?

Nobeigumā

Aktivitātes nobeigumā ieteicams organizēt konferenci, kurā tiktu uzaicināti visi skolas skolēni un grupas prezentētu savus risinājumus "krīzes scenārijiem". Ja ir iespējams, tiek rīkots pasākums, kurā piedalās arī skolēnu ģimenes locekļi.

22. Intervijas

Aktivitātes būtība

Intervija ir plānota saruna, kuras laikā viena persona (intervētājs) iztaujā vienu vai vairākus cilvēkus par konkrētu tematu. Intervētājs bieži cenšas iegūt ieskatu par intervējamā cilvēka zināšanām vai viedokļiem par konkrētu tēmu. Intervija ir padziļināta kādas tēmas izpēte. Intervijas parasti ir laikietilpīgas, tādējādi ir grūti savākt datus no daudziem cilvēkiem.

Aktivitātes mērķis

Pirms tiek sākota intervijas plānošana, ir nepieciešams pārliecināties, ka intervijas ir labākā informācijas un zināšanu apkopošanas metode. To ir iespējams izdarīt, atbildot uz šiem jautājumiem:

1. Uz kādiem jautājumiem vēlos rast atbildes ar intervijas palīdzību? Kāds ir mans vispārējais izpētes jautājums?
2. Kurš man var palīdzēt atrast atbildes uz identificētajiem jautājumiem?
3. Vai ir iespējams iegūt nepieciešamo informāciju, izmantojot citus avotus? Vai ir nepieciešams izmantot intervijas metodi, lai iegūtu un apkopotu nepieciešamo informāciju?

Darbība

Interviju veidi:

Tas, kādu veidu izvēlas katrs skolēns, ir atkarīgs no intervijas mērķa un iegūstamās informācijas. Kopumā ir 4 interviju veidi:

Eksperta intervija tiek izmantota, lai noskaidrotu vai apstiprinātu noteiktus faktus vai informāciju, runājot ar ekspertu. Tie var būt, piemēram, vietējo veikalu pārstāvji, kuriem ir informācija par vietējās pārtikas pieprasījumu; vietējās elektrostacijas vadītājs, kurš pārzina izmantotos enerģijas resursus, vai arī ir lietas kursā par iespējamajiem nākotnē izmantojamajiem enerģijas resursiem.

Viedokļa intervija tiek izmantota, lai noskaidrotu kāda cilvēka viedokli par konkrētu tematu. Parasti ir nepieciešams intervēt cilvēkus ar dažādiem viedokļiem, lai varētu iegūt padziļinātu izpratni par izvēlēto tēmu. Ļoti svarīgi ir nodrošināt, ka uzdotie jautājumi ir atbilstoši intervētāja vispārējam izpētes tematam.

Ielu intervijas ir ļoti īsa intervija, kurā tiek intervēti nejauši izvēlēti cilvēki, lai tiktu uzzināti viņu viedokļi par noteiktu tēmu. Parasti tiek uzdoti tikai 1 - 3 jautājumi. Intervētājs izvēlās stratēģisku atrašanās vietu, kur ir daudz cilvēku. Piemēram, autobusu pieturas, lielveikali, gājēju ielas vai bibliotēka.

Portreta intervija tiek izmantota, lai gūtu ieskatu intervējamā cilvēka dzīves aspektos. Tie varētu būt vecāki cilvēki, kuri stāsta, kā bija "vecajos labajos laikos", vai kādas organizācijas pārstāvji, kuriem ir pieredze, strādājot ar izmaiņu ieviešanu.

Jautājumu nosacījumi

Lai arī kādi jautājumi tiktu izvēlēti, ir nepieciešams kārtīgi apdomāt sekojošas lietas:

1. Jautājumiem ir jābūt īsiem, skaidriem un kodolīgiem, lai nebūtu nekādu šaubu par to, ko intervētājs vēlas uzzināt.
2. Jautājumus ieteicams formulēt par konkrētu lietu nevispārinot to.
3. Jautājumiem ir jābūt neitrāli formulētiem.
4. Izvairīties no uzvedinošiem jautājumiem, kuri virza uz konkrētu atbildi, piemēram, nav pareizi jautāt: "Vai jums nešķiet, ka ekoloģiskā pārtika ir visveselīgākā?".

Plānošana

Pirms tiek veikta intervija, ir nepieciešams kārtīgi padomāt, ko tieši intervētājs vēlas uzzināt. Ieteicams iekļaut savu vispārējo izpētes tēmu. Nepieciešams izvēlēties intervējamo cilvēku un pārdomāt jautājumu formulējumu. Intervējamajam cilvēkam zināšanām ir jābūt atbilstošām intervijas tematam un skolēna vispārējai izpētes tēmai. Tie varētu būt, piemēram, eksperti ar specifiskām zināšanām, cilvēki ar pārliecinošu viedokli par izvēlēto tēmu. Interesanti būtu intervēt politiķus vai citus lēmumu pieņēmējus. Ieteicams pierakstīt savas domas un apsvērumus par interviju, lai vēlāk tās varētu analizēt.

Pirms

Ja netiek veiktas intervijas ar nejauši sastaptiem cilvēkiem, tad vispirms ir nepieciešams sazināties ar cilvēku, ko skolēns vēlas intervēt, piemēram, ar e-pasta vai telefona palīdzību. Ir svarīgi sevi atbilstoši prezentēt un aprakstīt intervijas nolūku. Atcerieties:

- Pasaki, kas tu esi un no kurienes esi.
- Apraksti izvēlēto tēmu, kuru vēlies izpētīt ar intervijas palīdzību.
- Paskaidro intervijas mērķi un kam un kur tā būs pieejama.
- Paskaidro, par ko tu vēlies intervijā jautāt.
- Paskaidro, kāpēc tu esi izvēlējies intervēt tieši šo cilvēku.
- Paskaidro, cik daudz laika aizņems intervija.
- Pajautā, vai tu vari ierakstīt interviju ar video vai diktoфона palīdzību.

Kad tiek plānota intervija ar kādu cilvēku, parasti cilvēks, kurš tiks intervēts, izvēlas sev vispiemērotāko laiku un vietu. Jāatceras, ka šis cilvēks izmanto savu laiku, lai palīdzētu intervētājam, nevis otrādi.

Intervijas laikā

Būtu labi, ja intervijā piedalās vairāki skolēni, tādējādi var palīdzēt viens otram un iegūt daudzveidīgākas atbildes. Skolēni savā starpā var sadalīt pienākumus, kamēr viens no skolēniem var būt atbildīgs par jautājumu uzdošanu, tikmēr otrs skolēns veic piezīmes un nodrošina intervijas ierakstu.

23. Anketas/Aptaujas

Aktivitātes būtība

Anketas ir jautājumu apkopojums, lai iegūtu kvantitatīvus datus. Anketas aptaujās pārsvarā ir iekļauti slēgta veida jautājumi ar iespējamām atbildēm. Šīs anketas tiek sagatavotas pirms aptauju veikšanas.

Veicot kvantitatīvu aptauju, apkopoto informāciju var pārvērst skaitļos un statistiski apstrādāt, lai iegūtu atbildes uz vispārējiem jautājumiem. Aptaujas ir ātrs veids, kā apkopot lielu informācijas apjomu īsā laika posmā. Vēl viena aptaujas priekšrocība, ka parasti respondenti paliek anonīmi, tādējādi viņi var brīvāk atbildēt uz jautājumiem. Tāpēc aptaujas ir ļoti labs veids, kā apkopot informāciju par privātiem jautājumiem. Šie jautājumi varētu būt, piemēram, par iepirkšanās paradumiem, par attieksmi pret pārtikas izšķiešanu, ko cilvēki vēlētos izmainīt u.c.

Sākumā

Pirms sāk domāt par konkrētiem aptaujas jautājumiem, ir nepieciešams apsvērt dažas lietas. Vispirms ir jānoskaidro, kādu informāciju nepieciešams iegūt ar aptaujas palīdzību. Tēmai ir jābūt vispārīgai. Ja jautājumi un atbildes nav labi pārdomātas, ir iespējams, ka aptaujas rezultāti nebūs izmantojami. Lai varētu izveidot atbilstošus jautājumus, to sastādītājam ir labi jāpārzina tēma. Rūpīgi jāapsver, cik daudz jautājumu uzdot. Parasti respondenti nevēlas tērēt daudz laika, atbildot uz šāda veida aptaujām.

Kādus cilvēkus aptaujāt?

Izvēloties mērķa grupu, ir jāpatur prātā aptaujas pamattēma. Piemēram, ja tiek pētīts jauniešu alkohola patēriņš, kā mērķa grupu nav vērts izvēlēties sievietes vecuma posmā no 30 līdz 40 gadiem. Mērķa grupas izvēle un aptaujas tēma ir cieši saistīti: skolēni var apmeklēt un intervēt cilvēkus vietējā pārtikas veikalā vai doties uz kādu pilsētas vai pagasta rajonu, un intervēt tās iedzīvotājus. Lai būtu iespējams veikt jebkādas vispārējus secinājumus par vietējo sabiedrību, respondenti ir jāizvēlas nejaušas izlases veidā.

Kādus jautājumus uzdot?

Anketas jautājumiem ir jābūt atbilstošiem aptaujas tēmai un jāpiedāvā atbilžu varianti. Pirms izveido aptaujas jautājumus, ir nepieciešams rūpīgi izpētīt izvēlēto tēmu. Lai izveidotu kvalitatīvu aptauju, bieži nepieciešams iegūt papildu informāciju.

- **Pamatinformācijas jautājumi:** jautājumi, ar kuru palīdzību ir iespējams iedalīt respondentus dažādās grupās, piemēram, jautājumi par vecumu, dzimumu, darbu un izglītības līmeni.
- **Aptaujas jautājumi:** jautājumi, kuri sniedz atbildes saistībā ar aptaujas tēmu (vispārējais aptaujas jautājums).

Anketas jautājumi var būt gan atvērta veida, gan slēgta. Atvērtie jautājumi palīdz no respondentiem iegūt niansētākās atbildes, taču tos ir grūti apkopot un statistiski apstrādāt. Tāpēc anketās parasti tiek izmantoti slēgtie jautājumi.

Aptaujas jautājumus ir iespējams iedalīt:

- Jautājumi, kuri atklāj cilvēku paradumus, darbības un aktivitātes.
- Jautājumi, kuri atklāj cilvēku zināšanas, pieredzi un prasmes.
- Jautājumi, kuri atspoguļo cilvēku viedokļus par konkrēto tēmu.

Atbilžu iespējas:

Aptaujās var būt atvērta vai slēgta veida atbildes. No atvērtā veida atbildēm var uzzināt niansētākus viedokļus, taču tos ir grūti apkopot.

Ja tiek izmantotas slēgta veida atbildes, pirms ir nepieciešams apsvērt, kāda novērtēšanas skala tiks izmantota. Ir vairākas iespējas:

- **Atbilžu saraksts:** Respondents izvēlās atbilstošās atbildes no noteikta atbilžu skaita. Piemēram, “Jā” vai “Nē”.
- **Atbilžu skala:** Respondents izvēlās savu atbildi no piedāvātās atbilžu skalas. Šī skala var būt diapazonā no “labi” līdz “slikti”, no “piekrītu” līdz “nepiekrītu”. Ja tiek izmantota atbilžu skala, ir nepieciešams apsvērt, cik daudz atbilžu uz tās būs, kā, piemēram, “Pilnībā piekrītu”, “Piekrītu”, “Daļēji piekrītu”, “Nav viedokļa”, “Daļēji nepiekrītu”, “Nepiekrītu”, “Pilnībā nepiekrītu”.

Atbildes uz pamatinformācijas jautājumiem ir iespējams izveidot arī tā, lai respondents tās var vienkārši izvēlēties un atzīmēt, kā, piemēram, vecums: 15-19, 20-24, utt.

Secība:

Vieglākie jautājumi parasti tiek uzdoti kā pirmie. Tie varētu būt jautājumi par respondenta pamatinformāciju saistībā ar vecumu, dzimumu, izglītības līmeni utt. Pēc tam tiek pievienoti aptaujas galvenie jautājumi. Vispersoniskākos jautājumus ir ieteicams novietot anketas beigās.

Var izveidot aptauju, kurā galvenie jautājumi tiek uzdoti vispirms un tikai pēc tam seko jautājumi par pamatinformāciju. Ja aptauja ir ļoti gara, pastāv iespējamība, ka respondents kļūs paviršs, atbildot uz jautājumiem. Tā kā tas var ietekmēt aptaujas rezultātu, tad vispirms labāk uzdot svarīgākos jautājumus.

Pārbaude:

Izstrādājot aptauju, nepieciešams atbildēt uz dažiem pārbaudes jautājumiem:

- Vai jautājumi ir īsi un precīzi formulēti?
- Vai jautājumi ir skaidri un neitrāli?
- Vai jautājumi ir atbilstoši mērķa grupai?
- Vai pamatinformācijas jautājumi sniedz visu nepieciešamo informāciju par respondentu?
Vai anketā nav pārāk daudz pamatinformācijas jautājumu?
- Vai ir iekļautas visas iespējamās respondenta atbilžu iespējas.
- Vai visas atbildes ir iespējams pārvērst skaitļos, kurus var saskaitīt un kvantificēt?

Datu apstrāde

Pirms anketas izveides, jāatceras, ka pēc aptaujas veikšanas būs nepieciešams apkopot un izanalizēt iegūto informāciju. Internetā ir pieejamas vairākas mājaslapas, ar kuru palīdzību ir iespējams izveidot elektroniskas anketas. Izveidotās anketas iespējams ērti aizsūtīt uz respondentu e-pastiem un datus importēt uz tabulu, piemēram, Excel. Pēc tam ir viegli izveidot dažāda veida grafikus un tabulas, rezultātu prezentēšanai.

Ja tiek izmantotas papīra anketas, atbildes būs nepieciešams apkopot manuāli.

PIELIKUMS II. Idejas izvērtēšanai

1. Skolēnu dienasgrāmata
2. “Pārmaiņu viļņi”
3. Rozes diagrammas veidošana
4. Plaukstas izvērtēšanas modelis

1. Skolēnu dienasgrāmata

Dienasgrāmatu rakstīšana ir labs veids kā skolotājiem gūt informāciju par skolēnu mācīšanās procesu. Dienasgrāmatas mērķis ir celt skolēnu pašvērtējumu saistībā ar padarīto darbu. Skolēnu dienasgrāmata kalpo arī kā līdzeklis skolēna mācīšanās un attīstības dokumentēšanai. To ir iespējams izmantot projektu darbā, kad skolēniem ir jāpārdomā un jāpielāgo process.

Plānošana

Skolēnu dienasgrāmata ir līdzeklis, ko iespējams izmantot gan mācību nolūkos, gan kā pastāvīgas izvērtēšanas elementu. Šajā dienasgrāmatā skolēns pieraksta uzstādītos mērķus, veic piezīmes, apraksta galvenos notikumus, domas un apsvērumus par savu darbu. Tā vienlaikus ir gan akadēmisks, gan personisks materiāls, tomēr šajā gadījumā uzsvars tiek likts uz akadēmisko aspektu.

Pirms skolotājs izlemj izmantot skolēnu dienasgrāmatu kā izvērtēšanas darbarīku mācību procesā, skolotājam un skolēniem ir nepieciešams pārrunāt dienasgrāmatas izveidošanas mērķi – skolotājs vēlēties zināt:

- Kādas zināšanas skolēns ir apguvis?
- Kādus izpētes darbus skolēns veica?
- Kā tika iesaistīta vietējā kopiena?
- Kāds ir skolēna izpētes temats?
- Kādas zināšanas skolēnam pietrūkst?
- Skolēna pārdomas saistībā ar savu vērtību skalu un izturētspēju.

Ieviešana

Skolēna dienasgrāmatas izmantošanai ir nepieciešami nosacījumi - ir jābūt skaidri definētiem mācību mērķiem.

Praktiski dienasgrāmata tiek izmantota dažādos līmeņos. To var izmantot, lai skolēns pierakstītu savas domas un novērtējumu, kā arī lai skolotājs varētu strukturēt skolēna novērtējumu, pamatojoties uz konkrētām kritērijiem. Piemēram, skolēns savā dienasgrāmatā var aprakstīt, ko ir iemācījies par izturētspējas jēdzienu, formulēt savu vērtību skalu, definēt nepieciešamo palīdzību projekta ietvaros (akadēmiskas zināšanas, datu apkopošanas metodes) utt.

Dienasgrāmata var tikt ietverts arī skolēna izaugsmes pašnovērtējums saistībā ar izvēlētajiem mērķiem. Dienasgrāmatai nav noteikts formāts, tādējādi tās saturs ir atkarīgs no tā, ar kādu nolūku tā tiek veidota.

Lai, izmantojot dienasgrāmatu, skolēni ne tikai aprakstītu dažādas aktivitātes, bet arī pārdomātu savu rīcību un iegūtās zināšanas, ir jāatbild uz vairākiem jautājumiem. Jautājumi, kuri veicinātu pārdomas:

- Ko es darīju?
- Vai tas bija grūti?
- Ja tas bija grūti, kas man palīdzēja?
- Kas padevās vislabāk?
- Ko esi iemācījies?
- Cik vērtīgs bija mans ieguldījums?
- Ko nākamajā reizē darītu citādāk?

Pārskats

Lai novērtētu skolēnu mācību sasniegumus, skolotājs pārskata skolēnu dienasgrāmatas gan projekta laikā, gan pēc tā.

Iespējams, ka ir nepieciešams pielāgot gan mācīšanos, gan skolēnu mācību mērķus, devumu, atbalsta pasākumus utt.

Skolēna dienasgrāmata ir mācīšanas un mācīšanās attiecību dokumentēšana.

Dienasgrāmatu ir iespējams izmantot arī kā skolotāju - vecāku - konsultāciju elementu, tādējādi dokumentējot skolēna attīstību un sniedzot iespēju veidot dialogu par jauniem mācību mērķiem un iniciatīvām.

Skolēniem, kuriem rakstīšanas metodes izmantošana varētu radīt grūtības, nepieciešams atgādināt, ka pārdomas un mācību materiāli var tikt dokumentēti, izmantojot video.

2. “Pārmaiņu viļņi”

Uzsākot darbu pie projekta, skolēniem tiek uzdots jautājums, kā viņi jūtas. Viņiem jāizvēlas viens no sērfofotājiem, kas visprecīzāk atbilstu tābrīža sajūtām.

Projekta nobeigumā skolēniem vēlreiz tiek iedota Sērfofotāja darba lapa, lai viņi atkal var izvēlēties sērfofotāju, kurš visprecīzāk raksturotu viņu tābrīža sajūtas.

Salīdziniet skolēna izvēli pirms un pēc projekta. Vai kas ir mainījies?

3. Rozes diagrammas veidošana

Skolēniem tiek lūgts novērtēt apgalvojumus, tos izvērtējot skalā no:

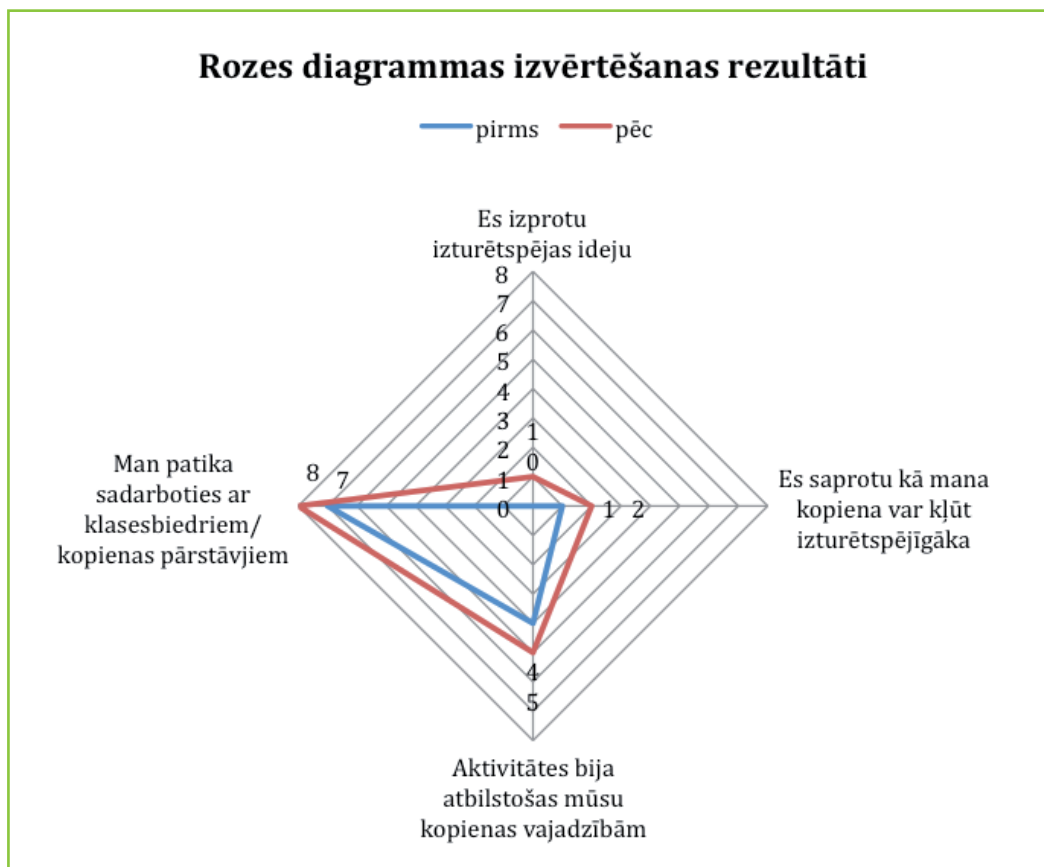
Nepavisam   1   2   3   4   5   Jā, ļoti

Projekta noslēgumā novērtējumu atkārti, rezultātus salīdzina.

Rozes diagrammas izvērtēšanas piemērs:

4. Plaukstas izvērtēšanas modelis

Šīs metodes modelis sasaucas ar projekta mācību modeli – plaukstu. Izmantojot katru pirkstu kā konkrētu atsauci, jebkurā brīdī var noskaidrot skolēna viedokli par projektu. Ieteicams šo metodi izmantot projekta vidū. Šis vingrinājums palīdz noskaidrot, kā skolēni jūtas un ko ir iemācījušies. Katrs skolēns uz papīra uzzīmē savas plaukstas kontūru. Skolēni sadalās pāros un iztaujā savu pārinieku:

1. Uz īkšķa uzraksta – kas bija labi.
2. Uz rādītājpirksta – ko vajadzētu uzlabot.
3. Uz vidējā pirksta – kas nepatika
4. Uz zeltneša – kas ļoti patika.
5. Uz mazā pirkstiņa – kas paliks atmiņā visilgāk.

Kad skolēni viens otru ir pabeiguši izvērtēt, katrs skolēns visai grupai sniedz īsu prezentāciju par savu pārinieku.

Plaukstas izvērtēšanas modeļa izmantošanas piemērs no Īrijas:

Kas bija labi? (īkšķis)

- Ekociemats un iespēja redzēt ilgtspējību kopienā.
- Spēles.
- Mācību brauciens.
- Fokuss uz izturētspēju.
- Filmas.
- Projekta formāts.
- Darbs grupās.

Ko vajadzētu uzlabot? (rādītājpirksts)

- Vajadzētu labāk organizēt ekskursiju.
- Moduļi šķita pārāk īsi.
- Vairāk filmu.
- Vairāk spēļu.
- Nodarbībām par kopienu vajadzētu notikt mācību gada laikā.

Kas tev nepatika? (vidējais pirksts)

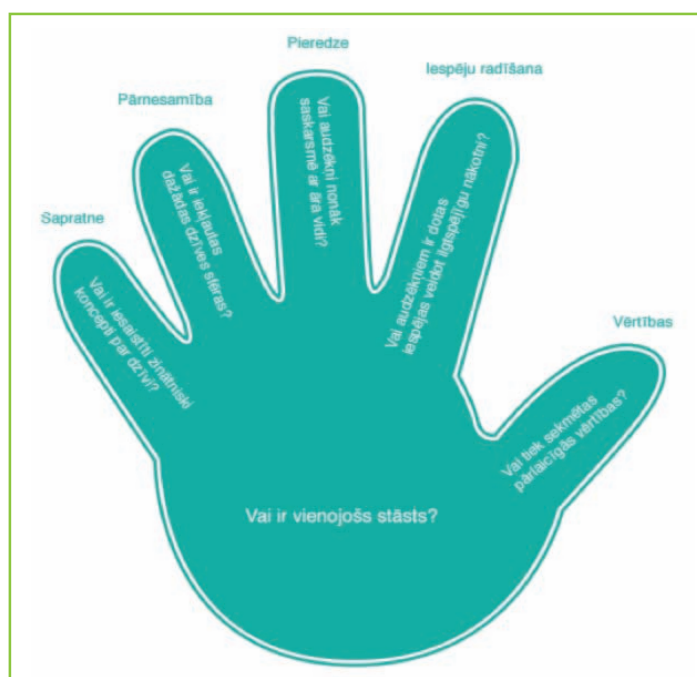
- Dzīves tīkla spēle.
- Ka nepalikām ilgāk Cloughjordan ciematā.
- Ka nodarbības bija tikai 1,5 h garas.
- Aplūkot globālus izaicinājumus.
- Uzzināt, cik neilgtspējīgi mēs esam.
- Lineārās sistēmas.

Kas tev ļoti patika? (zeltnesis)

- Kopienas vistas ekociematā.
- Izturētspējas tīkla spēle.
- Grupu darbi.
- Ekskursija uz Cloughjordan ciematu.
- Klases diskusijas.
- Īsfilma “Stāsts par lietām”.
- Īsfilmas “Pārmaiņu viļņi” grafika.
- Izturētspējas filma.
- Patika spēles.

Ko tu atcerēies? (mazais pirkstiņš)

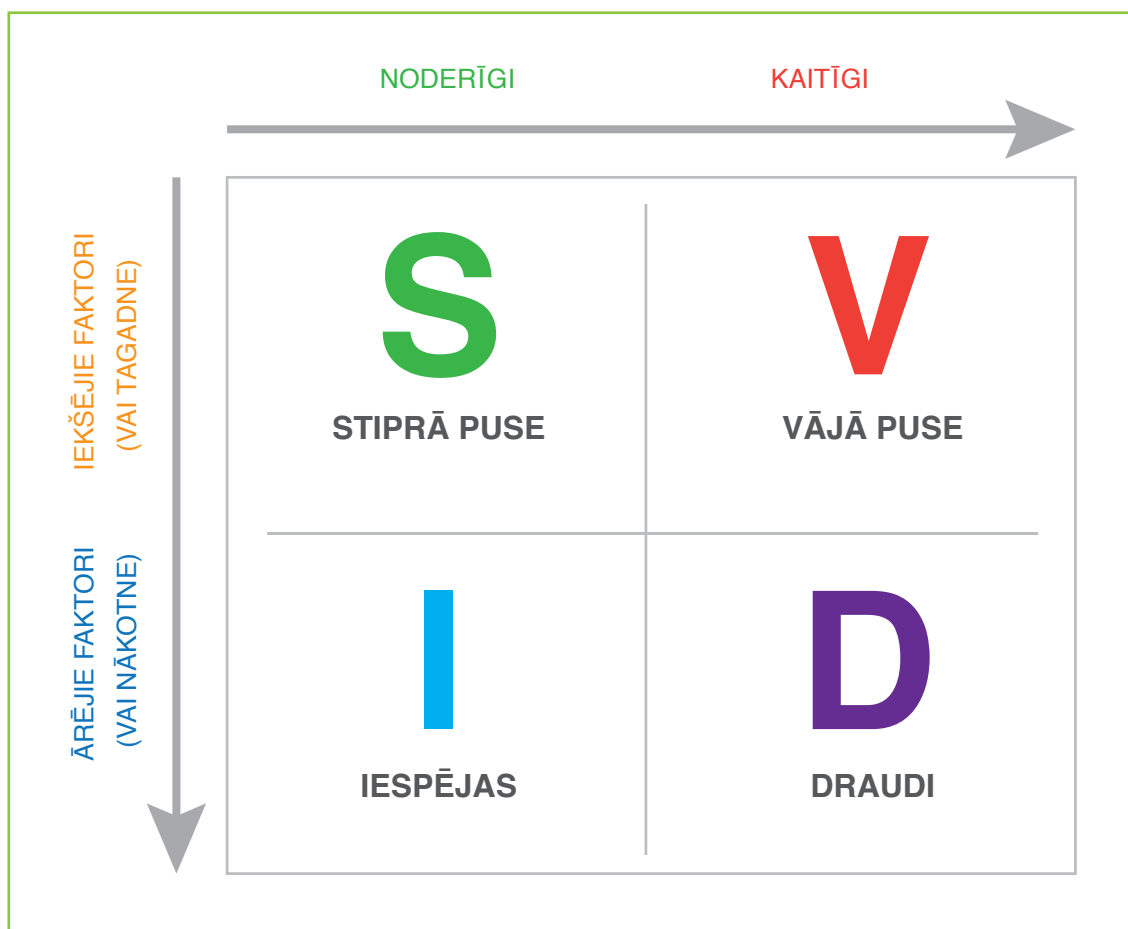
- Projektu Cloughjordan ciematā.
- Ka mēs nemaksājam patieso cenu par pārtiku vai pārējām ikdienas lietām.
- Cirkulāro ekonomiku.
- Īsfilmu “Pārmaiņu viļņi”.
- Mācību braucienu.
- Izturētspējas ideju.
- Dažādās ābeles Cloughjordan ciematā.
- Spēles.

SVID analīze

Izmantojot SVID (Stiprās puses, Vājās puses, Iespējas, Draudi) analīzi, ir iespējams noteikt, kuri iekšējie un ārējie faktori ir labvēlīgi un kuri nelabvēlīgi projekta mērķa īstenošanai. Šo analīzi var izmantot projekta noslēgumā, lai novērtētu, kas darbojās (stiprā puse), kas nedarbojās (vājā puse), kādas iespējas radās un kādi draudi varētu ietekmēt procesu.

Viens no projekta “Skolas ilgtspējīgai sabiedrībai” SVID analīzes piemēriem:

Stiprā puse

- Skolēniem patika darbnīcu aktivitātes.
- Projekta beigās skolēni saprata projekta nozīmību.
- Aplūkoja vietējo dabu.
- Skolēni atzīst, ka ilgtspējībai un izturētspējai ir nozīmīga loma kopienā.

Vājā puse

- Skolēniem šķita, ka projekta plānošana un īstenošana bija grūta.
- Nelabvēlīgi laikapstākļi traucēja dažu izvērtēšanas metožu izmantošanai.
- Ne visi skolēni iesaistījās izvērtēšanas procesā.

Iespējas

- Projektā iesaistīt vairāk kopienas dalībnieku - īpaši gados jaunākos.

Draudi

- Iespējams, ka daļa skolēnu nevarēs piedalīties izvērtēšanas procesā, jo būs jāgatavojas skolas eksāmeniem.

Ilgums:

No 2013. gada novembra līdz 2016. gada oktobrim

Ja vēlies uzzināt vairāk:

Projekta koordinators

Zinātņu biedrība «Aranzadi» (Basku zeme, Spānija): medeso@aranzadi.eus

Partneri

VIA Universitātes koledža (Dānija): pa@viac.dk

Olginates pašvaldība (Itālija): istruzione@comune.olginate.lc.it

«Cultivate» (Īrija): davie@cultivate.ie

Bērnu Vides skola (Latvija): inese@videsskola.lv

Dabas pētīšanas centru apvienība (Lielbritānija): jonathan.mp@field-studies-council.org

www.schools-for-resilience.eu

Šis projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu. Šī publikācija (paziņojums) atspoguļo vienīgi autora uzskatus, un Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.